

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

א א מ"י פ"ח מהלכות
לולב הלכה א סתם עשין
מד טו"ע א"ח ס"י תרמ"ט
ספ"ק א:
ב ב מ"י וסגנון טו"ע
א"ח ס"י תרמ"ט ספ"ק ה:
ג ג מ"י וסגנון טו"ע
א"ח ס"י תרמ"ט ספ"ק ג:
ד ד מ"י ט"ז הלכה א סתם
ע"ש טו"ע א"ח ס"י
ה ה מ"י ט"ז הלכה א סתם
ע"ש טו"ע א"ח ס"י
תרמ"ט ספ"ק א ג:

רבינו הגאון

ועל מגדלי בהמה גסה
ועל קרצו אילנות טובות
ועל ד' דברים מומין בעלי
בתים יורד לטמון על
עושי ש"כ ש"כ. ועל
כובש ש"כ ש"כ. ועל
פירוק עול מצוארו ונתנו
בצואר חברו וגסות הרוח
כנגד כולו. ופשוטיו הן:
הדרן עלך הישן

לולב הגזול הריבש
כ"ו. ואוקימנא
היבש משום דבעיני הדר
וליכא. גזול נמי בדי"ט
ראשון כתיב לכה והוא
לאור שלכם. ורשאר
הימים נמו לפני יאוש
א' והוא אינו שלכם.

השק שלמה על ר"ח

א' הדבר תמים הוא בדי"ט
שי לא צ"י לכה רק העשיר
משום מזה הלכה נעברה
ואלו לולב ט"ס נפל כמון
וי"ט.

לולב יבש פסול. ומפרש בגמרא¹² משום דליחקש לולב לאחריו דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב (שמות טו) זה אלי ואנוהו דאין ואנוהו אלא לכמהלך ולא מיפסל כהני כדמוכח¹³ פ"ק (ג"ל דף י"א): דלמרי רבנן לולב מזה לאגודו משום שנא' זה אלי ואנוהו לא אגדו כשר והאי יבש דהכא אין לפרש כמו יבש דפרק אין מעמידן (ע"ז דף ק"ט): דתמן התרנייני של נכריס יבשים מותרים ומפרש בגמ' יבשים לאחר שנים עשר חדש דהא אמרינן לקמן (דף ל"ג) גבי הדס יבש יבשו רובו עליו ונשמתייר שם שלשה כ"י עלון לחין כשירין אלמא אין היבשות תלי בשנים עשר חדש אלא ט' לומר יבשות דהכא כמו יבשות און כבור דתמן צפרק על אלו נומין (בגרות דף ג'.) רבי יוסי בן המשולם אומר יבשה עד שמהא נפרכת צפרוק:

נקטום ראשו. לכאורה מייירי צניי עלין האמלעטיים היוצאין מראש השדרה אבל קשיא דבגמרא (דף ל"ג) קאמר רבי יהושע בן לוי ניעלה המיוממת פסול והן אותן העלון האמלעטיים והא אפילו ננקטס ראשו פסול כל שכן נטלו לגמרי ור"ך לומר דנקטס ראשו מייירי צרוז העלון העליונים אי נמי אטריך ליה לרבי יהושע בן לוי לאשמעינן ניעלה דסלקא דעתיה דחשיב הדר טפי מנקטס אי נמי ניעלה אחת מן המיוממת דצנקטס לא מיפסקה א"ח" נקטמו שתייהן:

נפרצו ע"יו. צרוז עלין איירי כדתיבא צחוספתא (פ"ב) ופי' צקונטרס שנפרצו מן השדרה שלו ואין מחוצרין אלא משמע בן גמ' דלמרינן נפרצו דעבד כי חופיא והעלון שנתלשו מן השדרה הוי מיקרו כדלמרינן בגמרא (דף י"ז) אמר רבה לא (ליגוד¹⁴) איניש לוליבא צהושענא דמשמתייר הו"י והוא חליטה כלומר אם ארוך הוא יותר מדאי מן הערבה וצ"ל לקץ מתחת לא יקץ צעודו בצאגודו דמשמתייר עליו הלולב כשנתלש מן השדרה על ידי הקלצה ומן ההוצין עושין חופיא כדלמרינן בהגזול קמא (ב"ק דף י"ז) האי מאן דגזול לוליבא מחצריה ועבדינהו הו"י קני מעיקרא לוליבא והשתא הו"י ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הו"י והשתא חופיא ותלק אחסם שכן דרך לעשות חופיא: **קפסיק ותני** ר' אבאי ב"ש ר' אשון ור"ש ב"ש שני כשר כדלמרינן לקמן (דף י"ז) גמ' דר' חנינא מטביל ביה ופיק ביה ומוקי מתני' ב"ט ראשון ואי דייק מדקמי גזול ולא קמי שאלו הא לקמן בצוף הסוגיא דייק רב נחמן בר יצחק הכי אצל הכא (ב) לא אסיק אדעתיה ואי משום דקמי גזול דומיא דבש הכי נמי גבי נקב קמי עלתה חזיית על רוצו דמפסיל אף ב"ט שני משום הדר ומיהו בירושלמי¹⁵ משמע קתא דמשום חזיית לא מיפסיל אלא ב"ט ראשון דמסיק עלה רבי יצחק בר נחמן צבס ר' שמואל כל הפסולין אינן פסולין אלא ב"ט ראשון בלבד תמן אמרין רוצו מזד אחד חוטמו כרוצי והיינו צמקוס אחד דלמרינן לקמן (דף י"ז) גבי חזיית ומיהו אי יוס ראשון דווקא על כרחך הדר הוא ולא מיפסיל אלא משום דחשיב כחסר ולא מסתבר כלל וי"ל דר' חנינא לית ליה האי קפסיק ותני כמו שמואל דשמעתין דמוקי מתניתין דגזול ב"ט ראשון ומכשיר ב"ט שני אי נמי צרישא דמשנה שייך לדקדק מדתני סתם ולא מפליג אצל כוליה אחריני אידי דלא מפליג צרישא לא מפליג צרישא ושוניה דצריי סתם אף על פי שיש לתקן:

בעינין הדר ויבא. משמע דפשיטא ליה דבעינין הדר לכוליה יומי ולכס משלכס לא מיתוקס אלא ב"ט ראשון וכן ולקחתם דממעטינן מניה¹⁶ חסר דבעינין לקיחה תמה לא מיפסיל אלא ב"ט ראשון כדקאמרינן לקמן בפירקא (דף י"ז) ר' חנינא מטביל ביה ב"ט שני ופיק ביה ומימה מאי שנא זה מזה הא כוליה צבדי הדדי כתיבי צבד קרא ולקחתם לכס ציוס הראשון פרי עץ הדר ואי משום דמשמע ליה דהני דכתיבי מקמי ציוס ראשון עליה קיימי אצל הדר צתריה כתיבי אכתי קשיא¹⁷ מדכתיבי ולקחתם דרשינן צהקומין רבה (מנחות דף ט"ז) ולקמן בפירקין (דף י"ז) דלרצבה מינין שבלוב מעבדין זה את זה דבעינין לקיחה תמה ובשילהי פירקין (דף ט"ז) וצריש לולב וערבה (לקמן דף ט"ז) דרשינן נמי מדכתיבי ולקחתם לשון רבים שתהא לקיחה לכל אחד ואחד מדללא כתיבי ולקחתם לשון יחיד כי היכי דדרשינן פרק רבי ישמעאל (מנחות דף ט"ז) ספירה לכל אחד ואחד מדכתיבי וספרתם¹⁸ ואם כן בצאר הימים מיסגי צמין אחד וצלקיחה של אחד בצביל כולם לכן נראה דהיינו טעמא משום דיוס ראשון דלורייתא צבולין ושאר יומי דרצבין וכן למקדש כדלתיא צריש לולב וערבה (לקמן דף ט"ז) הלכך צעיקה ולקיחה בגון ד' מינין ולקיחה לכל אחד תקון בצאר יומי עשין דלורייתא וכן בצדד משום הדור מזהו אצל צחסר ובשאלו לא תקון ובגזול פלוגתא דשמעתין דרבי יוחנן סבר דתקון משום מזהו הצהא צעציה ושמואל סבר דלא תקון דמתוך שיואל צשאלו יואל נמי בגזול:

ועל שהיה ספק בידם ועל שהיה ספק בידם. של צעלי צמים הללו למחות ציד עוברי עזרות שצורס דצצריהם נשמעים מחמת עושרם והצריזת יראים מהם ולא מיחו: ועל שפוסקין. צעלי צמים הללו דצקה צצרים שימניהו לעניים (והס'¹⁹) ולא נותנים: צמיוין. שנטממין וכלים מאלהים: כובש. שמדחתו צלך ושוב: עושק. לגמרי גזול שכרו: ועל גסות הרוח. שמתגאים ומשתררין על אחיהם צצביל עושרין:

לולב הגזול. לולב קף של תמרים והדר מני הדס וערבה צאפי נפשייהו: גזול. פסול ולקחתם לכס כתיבי משלכס: יבש. דבעיני מזהו מהודרת דכתיבי (שמות טו) ואנוהו: ש' אשירה. אילן שעובדין אותו ע"ז ובגמרא מפרש טעמא: וש' עיר הנדחת. משום דלשרפה קאי דכתיבי (דברים יג) זאת כל שללה תקצו²⁰ ולולב צעי שיעור ד' טפחים כדלקמן (דף ל"ג) וכיון דהאי לשרפה קאי אין שיעורו קיים דכשרוף דמי: נקטום ראשו. פסול דלא הוי הדר: נפרצו ע"יו. משדחה ואינן מחוצרין אלא על ידי אגודה כי חופיא²¹ שקורין אשקוצ"א לאו הדר הוא: נפרדו ע"יו. מחוצרין הן בשדחה אלא שלמעלה הן נפרדין לכאן ולכאן כענפי אילן: יאגדנו מלמעלה. אם נפרדו עליו יאגדס שיהו עליון עם השדרה כשאר לולבין: ציני הדר הברזל. מפרש

צגמרא. ליי דקליס: כשרות. לולבין שלהן ואע"פ שעלן שלהן קטנים מאד ואין עליון עם ארכה של שדרה: **בדי צנענע בור.** מפרש צגמרא ששנה טפחים תהא השדרה כנגד אורכו של הדס וטפח וחר כדי לנענע דבעיני נענעו כדלקמן (דף י"ז) מעלה ומוריד מולך ומציא לעצור רוחות רעות וטללים רעים: **גב' קפסיק ותני.** פסול: ר' אבאי ב"ש ר' אשון. דחויצה מדלורייתא: ר' אבאי ב"ש שני. דלתייה צבטילת לולב אלא מדרצבן דציוס הרלשון כתיבי: בש"בא יבש. פסול דצרבנן נמי כיון דמלוא הוא משום זכר למקדש²² צעין הדור מזהו: אבאי ר' א. מהיכא משום למיפסקליה: שנאמר

והיינו שחלק כל עלה ועלה לשנים לפי שכל עלי הלולב כפולים ועמד וחלק אחסם שכן דרך לעשות חופיא: **קפסיק ותני** ר' אבאי ב"ש ר' אשון ור"ש ב"ש שני כשר כדלמרינן לקמן (דף י"ז) גמ' דר' חנינא מטביל ביה ופיק ביה ומוקי מתני' ב"ט ראשון ואי דייק מדקמי גזול ולא קמי שאלו הא לקמן בצוף הסוגיא דייק רב נחמן בר יצחק הכי אצל הכא (ב) לא אסיק אדעתיה ואי משום דקמי גזול דומיא דבש הכי נמי גבי נקב קמי עלתה חזיית על רוצו דמפסיל אף ב"ט שני משום הדר ומיהו בירושלמי¹⁵ משמע קתא דמשום חזיית לא מיפסיל אלא ב"ט ראשון דמסיק עלה רבי יצחק בר נחמן צבס ר' שמואל כל הפסולין אינן פסולין אלא ב"ט ראשון בלבד תמן אמרין רוצו מזד אחד חוטמו כרוצי והיינו צמקוס אחד דלמרינן לקמן (דף י"ז) גבי חזיית ומיהו אי יוס ראשון דווקא על כרחך הדר הוא ולא מיפסיל אלא משום דחשיב כחסר ולא מסתבר כלל וי"ל דר' חנינא לית ליה האי קפסיק ותני כמו שמואל דשמעתין דמוקי מתניתין דגזול ב"ט ראשון ומכשיר ב"ט שני אי נמי צרישא דמשנה שייך לדקדק מדתני סתם ולא מפליג אצל כוליה אחריני אידי דלא מפליג צרישא לא מפליג צרישא ושוניה דצריי סתם אף על פי שיש לתקן:

בעינין הדר ויבא. משמע דפשיטא ליה דבעינין הדר לכוליה יומי ולכס משלכס לא מיתוקס אלא ב"ט ראשון וכן ולקחתם דממעטינן מניה¹⁶ חסר דבעינין לקיחה תמה לא מיפסיל אלא ב"ט ראשון כדקאמרינן לקמן בפירקא (דף י"ז) ר' חנינא מטביל ביה ב"ט שני ופיק ביה ומימה מאי שנא זה מזה הא כוליה צבדי הדדי כתיבי צבד קרא ולקחתם לכס ציוס הראשון פרי עץ הדר ואי משום דמשמע ליה דהני דכתיבי מקמי ציוס ראשון עליה קיימי אצל הדר צתריה כתיבי אכתי קשיא¹⁷ מדכתיבי ולקחתם דרשינן צהקומין רבה (מנחות דף ט"ז) ולקמן בפירקין (דף י"ז) דלרצבה מינין שבלוב מעבדין זה את זה דבעינין לקיחה תמה ובשילהי פירקין (דף ט"ז) וצריש לולב וערבה (לקמן דף ט"ז) דרשינן נמי מדכתיבי ולקחתם לשון רבים שתהא לקיחה לכל אחד ואחד מדללא כתיבי ולקחתם לשון יחיד כי היכי דדרשינן פרק רבי ישמעאל (מנחות דף ט"ז) ספירה לכל אחד ואחד מדכתיבי וספרתם¹⁸ ואם כן בצאר הימים מיסגי צמין אחד וצלקיחה של אחד בצביל כולם לכן נראה דהיינו טעמא משום דיוס ראשון דלורייתא צבולין ושאר יומי דרצבין וכן למקדש כדלתיא צריש לולב וערבה (לקמן דף ט"ז) הלכך צעיקה ולקיחה בגון ד' מינין ולקיחה לכל אחד תקון בצאר יומי עשין דלורייתא וכן בצדד משום הדור מזהו אצל צחסר ובשאלו לא תקון ובגזול פלוגתא דשמעתין דרבי יוחנן סבר דתקון משום מזהו הצהא צעציה ושמואל סבר דלא תקון דמתוך שיואל צשאלו יואל נמי בגזול:

א' ויטין ג' (ג' [ג']);
ב' ע"י חו"ס' לקמן לא;
ג' ויטין ג' (ג' [ג']);
ד' ויטין ג' (ג' [ג']);
ה' ויטין ג' (ג' [ג']);
ו' ע"י לעיל דף י"א;
ז' ויטין ג' (ג' [ג']);
ח' ויטין ג' (ג' [ג']);
ט' ויטין ג' (ג' [ג']);
י' ויטין ג' (ג' [ג']);
יא' ויטין ג' (ג' [ג']);
יב' ויטין ג' (ג' [ג']);
יג' ויטין ג' (ג' [ג']);
יד' ויטין ג' (ג' [ג']);
טו' ויטין ג' (ג' [ג']);
טז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יח' ויטין ג' (ג' [ג']);
יט' ויטין ג' (ג' [ג']);
כ' ויטין ג' (ג' [ג']);

הנהגות הב"ח

א' תוס' ד"ה קפסיק
ומי וכו' אצל הב"ח עדיין
לא אסיק אדעתיה:

תורה אור השלם

א' ויטין ג' (ג' [ג']);
ב' ויטין ג' (ג' [ג']);
ג' ויטין ג' (ג' [ג']);
ד' ויטין ג' (ג' [ג']);
ה' ויטין ג' (ג' [ג']);
ו' ויטין ג' (ג' [ג']);
ז' ויטין ג' (ג' [ג']);
ח' ויטין ג' (ג' [ג']);
ט' ויטין ג' (ג' [ג']);
י' ויטין ג' (ג' [ג']);
יא' ויטין ג' (ג' [ג']);
יב' ויטין ג' (ג' [ג']);
יג' ויטין ג' (ג' [ג']);
יד' ויטין ג' (ג' [ג']);
טו' ויטין ג' (ג' [ג']);
טז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יח' ויטין ג' (ג' [ג']);
יט' ויטין ג' (ג' [ג']);
כ' ויטין ג' (ג' [ג']);

ליקוטי רש"י

א' ויטין ג' (ג' [ג']);
ב' ויטין ג' (ג' [ג']);
ג' ויטין ג' (ג' [ג']);
ד' ויטין ג' (ג' [ג']);
ה' ויטין ג' (ג' [ג']);
ו' ויטין ג' (ג' [ג']);
ז' ויטין ג' (ג' [ג']);
ח' ויטין ג' (ג' [ג']);
ט' ויטין ג' (ג' [ג']);
י' ויטין ג' (ג' [ג']);
יא' ויטין ג' (ג' [ג']);
יב' ויטין ג' (ג' [ג']);
יג' ויטין ג' (ג' [ג']);
יד' ויטין ג' (ג' [ג']);
טו' ויטין ג' (ג' [ג']);
טז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יח' ויטין ג' (ג' [ג']);
יט' ויטין ג' (ג' [ג']);
כ' ויטין ג' (ג' [ג']);

ליקוטי רש"י

א' ויטין ג' (ג' [ג']);
ב' ויטין ג' (ג' [ג']);
ג' ויטין ג' (ג' [ג']);
ד' ויטין ג' (ג' [ג']);
ה' ויטין ג' (ג' [ג']);
ו' ויטין ג' (ג' [ג']);
ז' ויטין ג' (ג' [ג']);
ח' ויטין ג' (ג' [ג']);
ט' ויטין ג' (ג' [ג']);
י' ויטין ג' (ג' [ג']);
יא' ויטין ג' (ג' [ג']);
יב' ויטין ג' (ג' [ג']);
יג' ויטין ג' (ג' [ג']);
יד' ויטין ג' (ג' [ג']);
טו' ויטין ג' (ג' [ג']);
טז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יח' ויטין ג' (ג' [ג']);
יט' ויטין ג' (ג' [ג']);
כ' ויטין ג' (ג' [ג']);

הנהגות וציונים

א' ויטין ג' (ג' [ג']);
ב' ויטין ג' (ג' [ג']);
ג' ויטין ג' (ג' [ג']);
ד' ויטין ג' (ג' [ג']);
ה' ויטין ג' (ג' [ג']);
ו' ויטין ג' (ג' [ג']);
ז' ויטין ג' (ג' [ג']);
ח' ויטין ג' (ג' [ג']);
ט' ויטין ג' (ג' [ג']);
י' ויטין ג' (ג' [ג']);
יא' ויטין ג' (ג' [ג']);
יב' ויטין ג' (ג' [ג']);
יג' ויטין ג' (ג' [ג']);
יד' ויטין ג' (ג' [ג']);
טו' ויטין ג' (ג' [ג']);
טז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יח' ויטין ג' (ג' [ג']);
יט' ויטין ג' (ג' [ג']);
כ' ויטין ג' (ג' [ג']);

ליקוטי רש"י

א' ויטין ג' (ג' [ג']);
ב' ויטין ג' (ג' [ג']);
ג' ויטין ג' (ג' [ג']);
ד' ויטין ג' (ג' [ג']);
ה' ויטין ג' (ג' [ג']);
ו' ויטין ג' (ג' [ג']);
ז' ויטין ג' (ג' [ג']);
ח' ויטין ג' (ג' [ג']);
ט' ויטין ג' (ג' [ג']);
י' ויטין ג' (ג' [ג']);
יא' ויטין ג' (ג' [ג']);
יב' ויטין ג' (ג' [ג']);
יג' ויטין ג' (ג' [ג']);
יד' ויטין ג' (ג' [ג']);
טו' ויטין ג' (ג' [ג']);
טז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יח' ויטין ג' (ג' [ג']);
יט' ויטין ג' (ג' [ג']);
כ' ויטין ג' (ג' [ג']);

ליקוטי רש"י

א' ויטין ג' (ג' [ג']);
ב' ויטין ג' (ג' [ג']);
ג' ויטין ג' (ג' [ג']);
ד' ויטין ג' (ג' [ג']);
ה' ויטין ג' (ג' [ג']);
ו' ויטין ג' (ג' [ג']);
ז' ויטין ג' (ג' [ג']);
ח' ויטין ג' (ג' [ג']);
ט' ויטין ג' (ג' [ג']);
י' ויטין ג' (ג' [ג']);
יא' ויטין ג' (ג' [ג']);
יב' ויטין ג' (ג' [ג']);
יג' ויטין ג' (ג' [ג']);
יד' ויטין ג' (ג' [ג']);
טו' ויטין ג' (ג' [ג']);
טז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יז' ויטין ג' (ג' [ג']);
יח' ויטין ג' (ג' [ג']);
יט' ויטין ג' (ג' [ג']);
כ' ויטין ג' (ג' [ג']);

[א] ברכות מז: וס"ג, [ב] ז"ק סג, [ג] [לעיל ס: וס"ג], [ד] ב"מ כג, [ה] וועי' חוס' לעיל ט, ד"ה הוהו', [ו] וועי' חוס' שבת קמח, ס"ה ועת' וכו', [ז] סו"ג טו, [ח] סו"ג ע"א ועי"ב, טו, ד"ה אמר.

הנהרות הב"ח

[א] תוס' ד"ה הא קנייה בלוט וקנייה ביה מכס משלם וכו': [ב] בא"ד והא דשמעין ליה לעולא כ"ל ומינה לעיל נמחק:

גליין הש"ס

תוס' ד"ה משום בוי' וא"ת לקמן דפסלין בוי' וי"ל ש"ש אשירה. וכו' אינו קושטא כ"כ ד"ל לזרין לזמן טעם לשמול ללא ס"ל למנוה הצאה בעצמה ועי"פ ב"י ט' דנגן דמי"מ אשירה פסול משום כסווי וכו' ועדיפא י"ב להקשות ולמה לי קרא מן העקר להוילא הנענש מיפוק ליה משום מלוה הצאה בעצמה:

תורה אור הש"ס

[א] ואמרתם ויפחתם אותו אמר ר"י וצבאות והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה והבאתם את המנחה הארצה אותה מנקה אמר ר"י (פסחים א, י).

[ב] דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי קרבו מקום קרבן לך מן התבואה מן התבואה ואת הקרבנות:

[ג] פי' אני יי אהב משפט שגזול בעולה ונתתי עולות באמת וברית עולם אפרת לקדם: [ישעיה טא, יח]

הנהרות וציונים

[א] הגזול רש"ל (גליין): [ב] צ"ל אמר רבא ובהראש ב"ק פ"י ס"ה טו ג"ס רב אשי (גליין): [ג] צ"ל אונכרי פי' לשון פטי עושי מלאכת הנשיא. ערוך (גליין): [ד] ש"ש. רש"א (גליין): [ה] בדפוס רבא ועיין תוס' ב"ק ס"ז ע"א ד"ה אמר עולא ושם ע"ב ד"ה רבא אמר: [ו] צ"ל אונכריין (גליין): [ז] בדפוס וינציא אתא היכא דקני ליה מצי למימר דמ"ב מקום קני קודם ובא"ה אפילו למאן דלא בעי אגד, ועיין מהר"ם ורש"ש: [ח] יש ליישב כ"כ דצ"ל (רש"ש):

לעזי רש"י

מרו"ש. פירוש תגרי"ס, סומ"ס (מרו"ש גלשית ג, ט), רובלי"ס (מרו"ש מ"א, י, טו), מוכי"ל כל ממכר (ממשה ג, כ).

שנאמר והבאתם גזול וגו'. לאשכחן קרא דלוסר להציל מלוה בעצמה: מה פסח אינן לז' תקנה. לאחר זמן להקריבו שהרי מוס קבוע עולמית הוא: אף גזול. ילפינן מינה דאין לו תקנה לאחר זמן ואפילו צואה דשמעין ליה למריה דמייאש ואמר ווי ליה לחסרון כ"ס^א ואע"ג דלענין

משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה^ב שנאמר^ג והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה גזול דומיא דפסח מה פסח לית ליה תקנתא אף גזול לית ליה תקנתא אלא שנא לפני יאוש ולא שנא לאחר יאוש בשלמא לפני יאוש^ד אדם כי יקריב מכם אמר רחמנא ולא דידיה הוא אלא לאחר יאוש הא קנייה ביאוש אלא לאו משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה וא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב^ה כי אני ה' אוהב משפט^ו שונא גזל בעולה משל למלך בשר ודם שהיה עובר על בית המכס אמר לעבריו תנו מכס למוכסים אמרו לו והלא כל המכס כולו שלך הוא אמר להם ממני ילמדו כל עוברי דרכים ולא יברחו עצמן מן המכס אף הקב"ה אמר אני ה' שונא גזול בעולה ממני ילמדו בני יברחו עצמן מן הגזול^ז אחמר נמי אמר רבי אמי יבש פסול מפני שאין הדר גזול פסול משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה וגימרא משושת היא אלא טעמא משום דמיכתת שיעוריה דלחרוג נמי צעי שיעור כגון או כביצה דלף על גב דלמריין לקמן (ד' ל:): טעמא משום דלא גמר פירא מכל מקום צעין דמינכר לקיחתה דמהאי טעמא פסלין לקמן (ד' ל:). פלפלין וימיהו

משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה. והתמיא לקמן פ' לולב וערבה (ד' מג.) לכס משלכם להוציא את השלול ואת הגזול משום שאלו אינטיכא דכלאו לכס נפקא לן גזול משום מלוה הצאה בעצמה דאע"ג דקרא גבי קרבן כתיב הוא הדין בכל מלוה דהוה דאורייתא כדמוכח בריש הגזול קמא (ז"ק ד' נז.) גבי הרי שגזל סאה של חייטין וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה דאין זה מצדך אלא מנאף^ח וא"ת לקמן (ד' נ:): דפסלין לולב של אשירה ושל עיר הנדחת משום דמיכתת שיעוריה מיפוק ליה משום מלוה הצאה בעצמה ותו אמאי שרינן דלאו אשירה דמשה וי"ל דלא דמי לגזול דמחמת עצרת הגזול צאה הנמלה שיואל צו אצל בני אנו מחמת עצירה שטעשית צו מי נפיק ציה וימיהו י"ב ספרים דגרסי' לקמן (ד' נ:). אמתני דלחרוג של אשירה מ"ט משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה וגימרא משושת היא אלא טעמא משום דמיכתת שיעוריה דלחרוג נמי צעי שיעור כגון או כביצה דלף על גב דלמריין לקמן (ד' ל:): טעמא משום דלא גמר פירא מכל מקום צעין דמינכר לקיחתה דמהאי טעמא פסלין לקמן (ד' ל:). פלפלין וימיהו

תמינה צפרק כל שעה (פסחים ד' ל:): כ"י יקריב מכם אמר רחמנא וי"א דידיה הוא. תמינה דצמרכה (ז"ק ד' סו:): ממעט גזול מדמכיב קרצו והכא ממעט ליה מדמכיב מכס ואע"ג דאיכא דמוקי לה התם בגזל קרצו דחצירה מ"מ קשה למאן דלא מוקי ליה הכי ועוד קשה דהתם משמע דלפני יאוש לא לריך קרא דלרש קרצו ולא הגזול וקאמר ה"ד אלימנא לפני יאוש למה לי קרא ועוד קשה

רבינו הנאל

לאחר יאוש משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה שנאמר כי אני ה' אוהב וגו'. אתמר נמי א"ר אסי יבש פסול לפי שאינו הדר גזול פסול משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה. ור' יצחק פליג ואמר הני מילי ביו"ט ראשון אבל משני ואילך מתוך שיצא בלובל שאול יצא נמי בגזול אחר יאוש. מיתבי על ר' יצחק מתמי' דקתני לולב הגזול והיבש פסול ודייקין מינה גזול פסול הא שאול כשר ושאול כשר לא משכח ביו"ט ראשון דהא בהרי"א כתיב לכס למעוטי אפי' השאול אלא משני ואילך השאול כשר ואפי' הכי גזול פסול. ומשני רב אשי מתני' לעולם ביום ראשון ואצטרף ס"ד שאול ודאי לאו דידיה אלא גם גזול אימא סתם גזילה יאוש בעלים היא וקנה ביו"ט ודידה הוא קמ"ל דלא. כד"ר חייא לאונכרי פ"י בגון (ב) בית של נשיא הממונה בצרכיו וכיוצא בנשיא אנשים חשובין הממונין בצרכיהן נקראין כן אמר להו כי זבניתו אסא לגזו אינהו אסא כי היכי לדיהו ושינוי בדיהו הנכרים ושינוי רשות בידיכו דעצ"ם גזילה נינהו

כ"י יקריב מכם אמר רחמנא וי"א דידיה הוא. תמינה דצמרכה (ז"ק ד' סו:): ממעט גזול מדמכיב קרצו והכא ממעט ליה מדמכיב מכס ואע"ג דאיכא דמוקי לה התם בגזל קרצו דחצירה מ"מ קשה למאן דלא מוקי ליה הכי ועוד קשה דהתם משמע דלפני יאוש לא לריך קרא דלרש קרצו ולא הגזול וקאמר ה"ד אלימנא לפני יאוש למה לי קרא ועוד קשה

דהא מכס דרשינן צפ"ק דחולין (ד' ה. טו) מכס ולא כוללם להוציא את המומר מכס צנס חלקתי ולא צאומות ואע"פ שיש לו"מ דרש"א דקרא מיימי הכא ומקרבנכס דסיפא דקרא קא דרש כמו שמפ"ר"ת גבי לא תחתון דסוף האומר בקדושין (ד' סח: טו) לא משמע כן כלל וי"ל דהא דקאמר צמרכה לפני יאוש למה לי קרא משום דלפני יאוש אין יכול להקדיש והרי הוא חולין כדלמריין גזול ולא נחילשו הצעלים שניהם אינם יכולים להקדיש דאש כי יקדיש את צימו אמר רחמנא מה צימו צרשותו^א כדל"י צמרכה (ז"ק ד' טו:): ואפילו מאן דפליג לא פליג אלא צבעלים אצל בגוין גופיה מודה דאין יכול להקדיש והא דמיימי הכא קרא דמכס אע"ג דמצינו נפקא אורחא דגמרא צבכי דמיימי מכס משום דאי לא כתיב צימו הוה מוקמינן מכס להך דרשא אצל השתא דכתיב הני קראי אייתר ליה מכס להוציא את המומר ולצבם חלקתי ודכותה אשכחן פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' ל: טו) דלרש"י נגעיס ציוס מדמכיב וציוס הראות צו וצפ"ק דמועד קטן (ד' ט.) מוקי לה לתת דיש יוס שאתה רואה ויש יוס שאין אתה רואה וציוס נפקא לן מדמכיב כנגע נראה לי ולא לאורי וכן צביליה פרק שני דמגילה (ד' כ. טו) דלא מוהלין אלא ציוס דמכיב ציוס השמיני וצפרק ר"ח דמילה (שם ד' קלג) מוקי ליה ציוס אפילו צצנת וילנה ממעט מדמכיב צן שמונת ימים ועוד איכא דכוומייהו צבוכתי טובא^ב: [א] קנייה ביאוש. וקרינא ביה (ב) לכס משלכם משמע דקסבר ר' יוחנן יאוש כדי קנה וקשה דצמרכה (ז"ק ד' סח:): קאמר ר' יוחנן דמשלמי ארבעה וחמשה חויצה צין לפני יאוש צין לאחר יאוש ופי' קני אמאי חיב שלו הוא טובח שלו הוא מוכר דכי האי גוונא דייק התם לעיל (ד' טז:): רב ששת אמילתיה דרב דקאמר כי ניסי ושכיב רב אמר להא שמעתה ועוד דצהגזול בתרא (ס' ד' קטו). שמעיין צהדיא לר' יוחנן משמיה דר' ינאי דשינוי רשות ואח"כ יאוש לא קני ויש ספרים דגרסינן הכא הא קנייה ותו לא ואפילו גרסינן ביאוש יש לפרש דהכי קאמר הא קנייה ביאוש ושינוי השם כדלמריין צמרכה (ס' ד' קטו). הגנז והגולן הקדש הקדש ואפילו למאן דלמרי יאוש לא קני משום דהא איכא יאוש ושינוי השם מעיקרא חולין והשתא הקדש וא"ת א"כ מאי פריך התם^ג אצ"י לרבא^ד דלמרי יאוש קני מדמכיב קרצו ולא הגזול ואמאי דמיק לשינוי גזול קרצו דחצירה הא ממנה נשפך התם קני דאיכא יאוש ושינוי השם ומ"מ מיפסיל להקרבה משום מלוה הצאה בעצמה כדלמריין הכא וכמו כן קשה בצוף ההיא שמעתתא^ה דדייק רבא דיאוש כדי לא קני מדמכיב קרצו ולא הגזול ועולא נפקא ליה התם מגזול דומיא דמיק לשינוי דלית ליה תקנתא וי"ל דאש איתא דיאוש כדי קני שלו קודם הקדש ותו לא חשיב מלוה הצאה בעצמה וכן מוכח לקמן בשמעתין גבי (נכרי^ו) וליקנינהו צשינוי השם משמע דאי קנו ליה מלו נפקי ציה ולא חשיב מלוה הצאה בעצמה אצל אי יאוש כדי לא קני ועל ידי הקדשן קא קני ליה דאיכא יאוש ושינוי השם השתא אז חשיב מלוה הצאה בעצמה וצבולה שמעתין דלא חשיב מלוה הצאה בעצמה היכא דקני ליה מניין דקני קודם צבאודה^ז אפילו למאן דלא צעי אגד הא קני ליה קודם י"ט דלכתי לא חל חויב מלוה ופי' נמי אפילו צ"ט דלא דמי למקדיש דחל קניין והקדש צידה והא דשמעין ליה (ב) לעיל לעולא צהגזול בתרא (ס' ד' קטו). גבי פלוגתא דר"ש ורבנן בעורות של גנז ושל גזלן אי סתם גניצה יאוש צעלים או סתם גזילה קאמר דקאמר עולא מחלוקת צתם אצל צידוע דצרי הכל קני התם איכא יאוש ושינוי השם כדלמריין צהיהא שמעתתא דצמרכה (ס' ד' קטו): דמעיקרא קרו ליה משכא והשתא קרו ליה אצרוז והא דמשמע צריש הגזול קמא (ס' ד' קטו). צהיהא גזול סאה דלף על גב דשינוי קונה חשיב מלוה הצאה בעצמה אף על פי שקנאו צשינוי מעשה קודם שצא ליד חויב חלה התם דחויא צעלמא הוא אי נמי שאני צרכה דאיכא נמי הוכרה לשם שמים ולפי שיטה זו לריך^ח ליישב סוגיא דהניקין (גיטין ד' נה). דלמר עולא דבר תורה צין נודעה צין לא נודעה אינה מכפרת וסוגיא דהגזול בתרא וסוגיא דצמרכה ור"ת מפרש צענין אחר משום קשיא דעולא אדעולא והרצה הארכתה צמרכה^ט וצפרק הניקין (ס' ד' קטו):

מתוך שיצא בשאול יצא בגזול. הכא דווקא שהוא מדכין לא חייש אמנוה הצאה בעצמה:

וקרקע

ט א מ"י פ"ג מהלכות
גזלה הלכה י' סמ"ג ע"ג
עג טו"ט ע"ג ס"י ע"ג
ספ"ה ה' :

רבינו הגאון

וקרקע אינה נגזלת.
וארקובא בהרשעא
דאונכרי גופייהו אבל
בהרשעא דבעלי בתים
אפי' היא גזולה אפי'
גזולה אונכרי גופייהו
כשיהי' כו' ואסיקא
לולב אין צריך אגד
ואפי' מאן דסבר דצריך
אגד [כיון] דאי שרי ליה
חזרו לכמות שהיה אינו
שינוי דקיל' שינוי
החזרו לברייתו אינו
שינוי ושינוי השם אינו

וקרקע אינה נגזלת. כלומר אינה קנויה לגזול בשום דלעולם
היא בחזקת בעלים דמקרא נפקא לן בהגזול בתרא
(ב"ק דף ק"ח: וס) כדפירש בקונטרס והדין עמו (ד' דף י"א) מועיל
בקרקע מאי נפקא ליה מלחר בנאלי דלמיה נגזלת אי קודם יאוש אפילו הימה
נגזלת לא קני ואי נאלי דלמיה נגזלת אי קודם יאוש אפילו הימה

וקרקע אינה נגזלת. כלומר אינה קנויה לגזול בשום דלעולם
בחזקת בעלים היא דמקרא נפקא לן בהגזול בתרא (ב"ק דף ק"ח:)
צניקין אצל משתמש הפרי היו גזל והתלושו הוא גזול הלכך לגזולה
הן מן הממוצר וימיה לכס שיהיו הן הגזולין ואחס לוקחין אותה
מהם והבעלים נמייאשו כבר מכל

**וקרקע אינה נגזלת הלכך לגזולה אינהו בי
היכי דליהו יאוש בעלים בידיהו דידהו
ושינוי הרשות בידיהו סוף סוף כי גזול אוונכרי
ליהו יאוש בעלים בידיהו ושינוי הרשות
בידן לא צריכא בהושענא דאוונכרי גופייהו
וליקנייה בשינוי מועשה קא סבר ל' לולב אין
צריך אגד ואם תמצו' לומר ל' לולב צריך
אגד שינוי החזר לברייתו הוא *שינוי החזר
לברייתו לא שמייה שינוי וליקנייה בשינוי
השם דמועיקרא הוה ליה אסא והשתא
הושענא**

הפירות והיו יאוש אצלם ואחר כך
הוא משתנה מרשותן לרשותם
וקסבר יאוש גרדא לא קני אצל
יאוש ושינוי רשות קני ואי נמי קני
מלוה הבאה בעצרה הוה אסא אחס
מתקובה מן הממוצר מהיו אחס
גזוליס: בידיהו דידהו¹⁰. דלואונכרי:
בידן. לידן הלוקחין אותן מהן
ולדין לא מלוה הבאה בעצרה
היא: דאוונכרי גופייהו. צלוחס
שהם קונין ללורכס ללאת טו:
קניניה בשינוי מועשה. שאגד
שלשם המינין יחד דשינוי מעשה
מתיר אגדן והרי הן ככרשונה:
הושענא

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וקרקע
אינה וכו' וקולר דכרכו ולא
יסבור אפילו לאחר המועד.
י"ב פירוש קולר דכרכו
נאט לאט ולא יסבור
פועלים אפילו משך
הקצירה עד לאחר המועד
וגם לאחר המועד לא יסבור
אלא אם כן יקטף ומלא
פועלים בכ"ר הימזע
שקלבו דכרכס שאו ותי'
אם לא יסבור פועלים
מישיעין משום משהה
כלאים בכרס הוה לאו הכי
לא מישיעין משום משהה
כלאים וק"ל: (ג) ב"ח
צריך פטור כבול
קרקע וכו' ממה זה יש לי
למיי' בוטע למוך:

ליקובי רש"י

צ"ב צריך אגד. לאגד
שלשם המינין אפילו ושינוי
זה עשה ודלפי י"א:

הגהות וציונים

(א) כ"ה בכ"ח בגמ'
ובתוס' וכו' גזול אוונכרי
ליהו יאוש בעלים
בידיהו דידהו: (ב) וכן
מוכח (כ"ה בחוס'
הראשון: (ג) צ"ל הישן
דף כ"ו: (ד) גליון ועיין
רש"י שאין צריך
להביא: (ה) אולי צ"ל
בהד"ה (חזו"א ב"ק ס"ג)
ט"ז אות ט' וכו' ב"ש
כלאים פ"ז מ"ו: (ז) א"ר
היא: (ח) ובידן
ובירושלמי הגרסא ר'
הילא: (י) צ"ל כ"ט
(ה' הבית, ששיל, וכו')
ב"ש (ס): (י) יש
להוסיף ויבר' ה"א דברי
(כ"ה ב"ש (ס):
(כ) רש"י (גליון) וכו'
במהרה: ועיין ליקוט
מפרישם: (ט) מסוף דברי
מהרש"א משמע דצ"ל
ה"א דיש ובר' (ר"ש)
דעס"י:

מדכחיב לך גבי סוכה לך להוציא את הגזולה ולפני יאוש נמי לא
חשיבא כשאלה דמטלטלין הגזולין לאו ברשות בעלים קיימי אצל
קרקע בחזקת בעליה עומדת ויש לדקדק מהא דמיהא בחזקת הבעלים
לו פרה מוכר לו טלית מעיד לו עליה ומוקי לה בראשון שגזול שדה משמעון ומכרה ללוי ואחא יהודה וקמערער ללוי לזיל שמעון לאסחודי
ללוי דינחא ליה הדרהא אצל פרה וטלית לא הדרי דהו יאוש ושינוי רשות משמען צהדיא דבקרקע לא מהני יאוש וכי מימח משום דקא סבר
יאוש כדי קני ושינוי רשות לא שייך בקרקע הא טעמא דיאוש לא קני משום דצחיסורא אחא לדיה כדמפרש במרוצה (ב"ק דף טו.)
והכא גבי קרקע נמי כבר נמיאש קודם שהחזיק בה הלוקח כמו גבי פרה וטלית וירושלמי דכלאים סוף פרק שביעי משמע דיש יאוש לקרקע
דפרין ויש קרקע נגזלת א"ר לוי אעפ"כ יש יאוש לקרקע ומיהו יש ליישב דלעולם אין יאוש ולאסור דרנצן משום כלאים איירי דתנן החס
(פ"ו מ"ו) האנס שזע את הכרס יוצא מלפניו קולרו ואפילו צמועד עד כמה יהא נותן לפועלים עד שלש יתר מכלאן קולרו דכרכו והולך
אפילו לאחר המועד מאימתי נקרא אנס משישקע ואמרינן עלה בגמרא דירושלמי אבא צר יעקב בשם ר' יוחנן כיני מתני' מותר לקוראי
אפילו צמועד עד כמה יהא נותן לפועלים עד שלש רב הוגא ורב ששת חד אמר עד שלש לשכר וחד אמר עד שלש דלמי' מאימתי נקרא
אנס משישקע א"ר אחא נשתקעו הבעלים ולא נמיאשו אסורין דבר תורה נמיאשו הבעלים ולא נשתקעו אסורין מדברי סופרים ויש קרקע
נגזלת א"ר לוי אעפ"כ יש יאוש לקרקע עד כפן ירושלמי והכי פירשו מותר לקוראי אפילו צמועד דמלאכה אסורה חוץ מדבר האבד שוכר
פועלים אפילו דרך פרסום וקולר וצוריעת האנס לא נאסר הכרס דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו¹¹ ונותן לפועלים עד שלש לשכר היינו
שמרבה להם בשכירות שלש יומת ממה שהיה ראוי ליתן להם כדלמך רב הוגא צפ"ק דב"ק (דף טו.) וצ"ל נגזלה עד שלש ומאן דלמך
לדמיס היינו שמוקן להם שלש שוייס של כל הפירות אצל יתר מכלאן לא יוסף וקולר דכרכו ולא יסבור אפילו לאחר המועד (ה) מאימתי
נקרא אם אנס על הכרס ליתשז כשלו שיאסר צוריעמו משישקע שם בעלים ממנו וקרא על סם האנס ואע"פ שלא נמיאשו הבעלים ללא
אמרו ויש ליה לחסרון כ"ס¹² דלנן סברי¹³ דמיאשי ואפילו אמרי ללא מיאשי בעשה כלוח על ספימנו שטענה צ"ס¹⁴ ומיתסרלא דלורייחא צוריעת
האנס אצל נמיאשו ולא נשתקעו לא מיתסר מדלורייחא דקרקע אינה נגזלת וכולה מלאת תמיה דחא מתמינין דהחס¹⁵ קתני הגזול שנטע חייב
אפילו מדרבנן ומשני דיש יאוש לאסור מדרבנן משום כלאים אצל מדלורייחא אין יאוש מדלח אסור מדלורייחא ומיהו היכא דנשתקע שם
בעלים אפילו מדלורייחא יש יאוש מדהוי אסורו דבר תורה ועוד יש לפרש צענין אחר שנשתקעו הבעלים ולא נמיאשו אסורו דבר תורה
לא מתמת ריעת האנס קאמר אלא שהלך לו האנס ונשאר הכרס לפני הבעלים ולא עקרו ממנו הכלאים והוסף מחלטים אסורו דבר תורה
ממתת הבעלים שמקימיס כלאים דדידהו הוי כיון דלא נמיאשו אצל נמיאשו ולא נשתקעו מדרבנן ואיכא פירכי עובא לנשון זה וראשון עיקר
וצמסכה ערלה פ"ק¹⁶ תיחא צירושלמי בשם ר' שמעון פן אלעזר נוטע לרביס חייב צוטע בתוך שלו ברשות הרבים פטור (ג) גזול קרקע
יש קרקע נגזלת א"ר אע"פ שאין קרקע נגזלת יש יאוש לקרקע וכולה מלאת תמיה דחא מתמינין דהחס¹⁵ קתני הגזול שנטע חייב
ומו מאי קא פריך אצרייתא ויש קרקע נגזלת דמשמע משום דנגזלת ויש יאוש פטור מן הערלה אדרבה ממה זה יש לי למיי' צוטע¹⁷
לתוך שלו ועוד¹⁸ דמי נוטע ברשות הרבים לגזול קרקע ונטעה והיינו צלח יאוש דומיה דרשות הרבים דאין שייך צו יאוש ואס [מתקנה]¹⁹
היא²⁰ דיש יאוש צריך לאוקמה כשנשתקעו שם הבעלים: כ"י גזול אוונכרי: נמי נהוי יאוש בעלים בידיהו דידהו. וא"מ הואו יאוש שלא מדעת
הוא דלא ידע ביה נגזל צלוקח וקיימח לן צריס אלו מליאות (ב"מ דף כ"ג): דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש וי"ל דלא מיקרי יאוש שלא מדעת אלא

היכא דבא לידו קודם שידעו הבעלים שנאבד מהם אצל הכא ידעי צה ונמיאשו מקודם אלא דאין יאוש לקרקע:
שינוי החזר לברייתו א"א שמייה שינוי. ואע"ג דקני מדרבנן כדלמחא צריס הגזול קמח (ב"ק דף כ"ג:) גזול עלים משופין כגון נסרים
ועשאל כלים קני לא קני לא נפקי הכא ומיהו מההיא סבתא [למקן דף כ"ג: (א) משמע צו סוכה דנפיק אע"ג דלא
קני אלא מטעם מריש אלא יש לתרץ החס משום תקנת השבים והכא צבאגדת לולב צעלמח לא שייך תקנת השבים דנקיל להחיר אגודו ומה
שנקט מן הממוצר לא חשיב שינוי מעשה כיון דלא נשתנה שמו צכך דמעיקרא אסא והשתא אסא כדלמחכחן צריס הגזול קמח (ב"ק דף כ"ג:)
האי דגזול דיקלח מחצריה וקטליה אע"ג דשדיח לארעא דידיה לא קני מאי טעמא דמעיקרא דיקלח מיקרי והשתא נמי דיקלח מיקרי
ואע"ג דפסק לחיוחא גרע מכחשא דלא הדר²¹ או מצהמה והזקניה דחשיב שינוי אע"ג דלא נשתנה שם ומשום כשעת הגזלה וכן עלים
ושופן אצנים וסיתחן צמר וליצנן צריס הגזול קמח (סע דף כ"ג:):

וליקנייה בשינוי השם. תימיה הא אמרינן דשינוי מעשה החזר לברייתו לא שמייה שינוי והוא הדין צשינוי השם כדלמרינן צמרוצה
(ב"ק דף טו.) גבי מריש דשינוי החזר לברייתו צשינוי השם לא שמייה שינוי וי"ל דפריך הכא אליצא דרב יוסף דמסיק החס
שינוי אחריתא ועוד י"ל צשינוי השם דליכא שינוי מעשה צהדיה לא קני צחזור לברייתו כמו מריש דכמו שהוא צנאו צצירה לא חשיב שינוי
מעשה אצל הכא דלגדו הרי חשיב שינוי מעשה צהדי שינוי השם וקני אע"ג דהדר לנלמיה וא"מ ועוצצא דהתם (דף טו.) כיון דלית צה
קילוע ואין צה אלא מחשבה א"כ שינוי השם דידיה חזר לברייתו הוא ואמאי קני וי"ל דהתם איכא יאוש צהדי שינוי השם דהיכא דליכא יאוש
אין מחשבה מומלחאו דקתני לפי שלא נמיאשו הבעלים ועדיף שינוי השם החזר דקני עם יאוש כדלמחכחן גבי עוצצא משינוי מעשה החזר
לברייתו דלפניו עם יאוש לא קני כדמסיקנח הכא והשתא נחא הא דקלמרינן החס שינוי השם כשינוי מעשה דמי דהיינו דמי לנגדי והלא
שינוי מעשה לחודיה צלח יאוש קני כדמוכח בצמה דוכתי צמרוצה (סע דף טו.) ונהגזול קמח (א) וצ"ל שינוי השם לא קני אלא כהדי
יאוש כדמוכח הייא דעוצצא אלא היינו טעמא משום דעוצצא חזר לברייתו אצל היכא דלא הדר קני לחודיה דלהיחא דנגב טלה ונטעה אל
עגל ונטעה שור פריך החס לעיל (דף טו.) וליקנייהו צשינוי השם ולא יתחייב ארבעה וחמשה שור פן יומו קרוי שור איל פן יומו קרוי
איל משמע דאי לא הכי קני צשינוי השם לחודיה והשתא יש כמה דמיס צצבר דשינוי מעשה שאינו חזר וכן שינוי השם שאינו חזר קני
מדלורייחא אע"ג דלא נמיאש ושינוי מעשה החזר קונה צלח יאוש מדרבנן כדמשמע צריס הגזול קמח (סע דף כ"ג:) וטעמא משום תקנת
השבים ושינוי השם הדר לנלמיה צלח יאוש לא קני כלל חוץ מלענין מריש משום תקנת השבים וכל צנין קרקע וקילח צו איל כדמוכח שמעתא
דהיא סבתא (דף כ"ג.) דלוחחא אלא לא נמיאשה ואמר רב נתנן אין לא חס דמי עלים וא"מ הא דפריך הכא לקנייהו צשינוי השם
תקשי ליה אמתי' דלולב הגזול (גפ"ל דף כ"ג:) וי"ל דמתני' איכא לאוקמח צגזולו אגודה דלית ביה לא שינוי השם ולא שינוי מעשה:

א

(א) צילה ל' (ב) [לקמן
מנן כו: א] (ג) עיני תוס'
מנחת דב' מב: ד"ה
הקדושים (ד) מנחת דב'
(ה) [לקמן ק"ו: א] ועיני
רש"י לקמן לא. ד"ה
אבל (ו) פסחים ו'.
(ז) קידושין ע"ב ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואם
עשאה וכו' ובפרק ארבעה
אחיזן ובפ"ק כ"ל
ומינה קש"א ממק':
(ב) ד"ה מנין וכו'
דמילא קדושה עלייהו
איתקנא: (ג) ד"ה הוא
וכי שלא נודעה לרבי:
מכפרת כו' דלמני עולא:

גליון הש"ס

גמ' מנין יעצ"י סוכה.
ע"י לקמן דף ע"ב רש"י
ד"ה אכרי להימי:

תורה אור השלם

(א) דבר אל בני ישראל
לאמר בחמשה עשר
יום לחודש השביעי
תהי חג הסוכות שבעת
ימים ליי: (ויקרא כג: ד)
(ב) חג הסוכות תעשה
לך שבעת ימים
באֶסְפָּד
וּבְמִקְבָּד: (ויקרא כג: ו)
(ג) גדלים תעשה לך על
אֶרְבֶּע פְּנוֹת סוּכֹתְךָ
אֲשֶׁר תִּכְסֶה בָּהֶם:
(ויקרא כג: ז)

(ד) דבר אל בני ישראל
וְאִמַּרְתָּ אֲלֵהֶם יַעֲשׂוּ
לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי
בְּגֵדֵיהֶם לְדִרְתָּם וַיְהִי
עַל צִיצִית הַכֶּנֶף פְּתִיל
תְּבִלָּת: (מכילתא שו"ת)

ליקוטי רש"י

ה' משמע כל שצעה לה'
הוא הקדש על ההגיגה.
שלמי מוגה לאסר
משהקדש. [ביצה ל':]
ואין עושין סוכה
בהולו ש' מועד. מי
שלא יצט' בסוכה יו"ט
הראשון ולקמן כו:
עשאה יציצית מן
הקדושים הנקלטים היינו
מוטין המלוין כל היריעה
שקורין פרוק"ש וקולין
אותם מן הנגד. ל"א להכי
קרי להוה קולין שילאין מן
הנגד כקולין. נימין. היינו
אותן שילאין מן הנגד
נחפיה. פסו"ה. כל זמן
שמוחבין לנגד דענין
עשייה לשמה [מנחת דב':].

לעזי רש"י

פרי"ש. פירוש מוטין
(שמעתי"ן סוף גג
שחוטין מן הנגד לחזק
אריגו) (ערוך ערך גג
ד' ועיני רש"י נכוחות
דף ח ע"ב ד"ה כרוכי לי
גדלי מינה). י"ב רש"י.
פירוש פקעיות. כדוריות
של מוט.

סוכה

פרק ראשון

סוכה

ט.

נו א מ"י פ"ה מהלכות
סוכה הלכה ט טו"ט"ע
א"ת ק"י מרלו סעף א':
נו ב מ"י פ"ו מהלכות
סוכה הלכה טו סמג
עשין מג טו"ט"ע א"ת ק"י
מרלו סעף א':
ג ח מ"י פ"א מהלכות
לילית הלכה יא סמג
עשין טו טו"ט"ע א"ת ק"י יא
סעף ה':

רבינו הננאל

פיסקא סוכה ישנה
ב"ש פוסלין ובי"ה
מכשירין. מהני בשלא
עשאה לשם סוכה של
מצוה לפיכך גרסינן
בירושלמי תני צריך
לחודש בה דבר חב"י
אמרי טפח ר' יוסי אומר
כל שהוא. מ"ט דב"ש
דתיב חג הסוכות תעשה
לך שבעת ימים סוכה
העשויה לשם חג בעינן
ובי"ה האי קרא איבעי להו
לעושין סוכה כל שבעה
ואפילו לחולו של מועד
ואסיקנא לבי"ה עצי סוכה
אסורין כל שבעה ושם
שמים חל על הסוכה.
ואקשינן ובי"ה לית להו
הא דרב יהודה דאמר
עשאה לציצית מן הצמר
שנסבך בקדושים ונמרט או
מן החושים של גדי או
מן הנימין פסולה מן
הסיסין פ"י הן פקעיות
כשי' כי אמריתיה קמיה
דשמואל אמר לי אף מן
הפקעיות נמי פסולה
דבעינן טריה לשמה
ובסוכה אמאי לא בעו
בי"ה לשמה. ושנינן שאני
התם לגבי ציצית דתיב
גדילים תעשה לך לשם
חובה לכך בעינן עשייה
שהוא הטריה לשם גדילים
למעוטי' מי שלא נטוה
לשם גדילים. ועשו להם
ציצית. דייקנן האי
דתיב להם משלהם
למעוטי' גזול אבל גבי
סוכה דליכא קרא אחרנא
למעוטי' גזולה ודרשינן חג
הסוכות תעשה לך
למעוטי' גזולה אבל
עשויה לשמה לא בעינן
לדבוי' בי"ה וקיל' בהא
כשמואל דבעינן טריה
לשמה:

הגהות וצינונים

[א] בבכ"י גוסף הנוטל
פרס מן המלך (דק"ט):
[ב] צ"ל ראשיהן
(באה"מ דק"ט): [ג] צ"ל
ובשדה רצה (בארות
המזי): [ד] בירושלמי
ובראשונים איתא אר"י:
[ה] צ"ל מדפריך ובי"ש
נמי מיבעי ליה חבוי
והי"ב דבפוק, וכ"ה
ברא"ש (דבש חמור):
[ו] [צ"ל וי' (גליות):
[ז] [צ"ל וי' (גליות):
[ח] [צ"ל וי"ב (גליות):
[ט] צ"ל דאמר עולא
דבר תורה בין וכו'
כ"ה בגמ' שם ותיבת
בגמרא לכאורה מיותר
(פורת יוסף):

מתני' סוכה ישנה. כדמפרש שעשאה קודם לחג שלשים יום ולא פירש שהיא לשם חג: בית שמאי פוסלין. דעשו סוכה לשמה וזו סתם נעשית. ואילו תוך שלשים לחג היה כיון דשאלין זהלכות החג קודם לחג שלשים יום^א סתם העושה לשם חג הוא עושה אצל קודם שלשים סתמא לאו לחג: ובית הלל^ב מכשירין. ללא צעין סוכה לשם חג: כשרה. לצית שמאי אינטרין:

גמ' סוכה לשם חג. דכמיז סוכות לה' לשם מנות המלך: על ההגיגה. שלמי חגיגה שם שמים חל עליהם לאוסרן עד לאחר הקטרת אימורין דזכו זהו צמר הכי משלחן גבוה^א כעצד הנוטל פרס^ב: חג. חגיגה: חג הסוכות תעשה. סוכות תעשה לחג סתם המקרא ודרשהו: בחולו ש' מועד. אם לא עשאה מתחילה: פלוגתא דרבי אליעזר דפרק הישן (לקמן כו:): ופרכינן לצית הלל ללא צעו לשמה נימא גצי לצית נמי לית להו דרז יהודה אמר רב: עשאה. לצית: מן הגורדין. פרי"ש שמואלין צסוף הטלית מותר האריגה וגדל סם הצית מנינה ובה: מן הקוצין. מוטין שנתקו בשמי וקוסרים אותן ומלוין לראשיהן^א צנגד לאחר שנארג וקרי להו קוצין על סם שזולטין כקוצים: מן הנימין. כגון טלית שחפרוה או שעשו זה אימורא צמחט וראשי מוטי התפירה תלוין זה ומהן גדלו הצית: פסו"ה. הואל ומלוין ועומדים כל אלה צנגד ולא נתלו זה לשם צית לאו עשייה לשמה היא: מן הסיסין. פקעיות כדוריות של חוט לומשי"ש: כשרה. הואל וכשנתלו צנגד לשם צית נתלו עשייה לשמה היא דטויה לשמה לא צעין שאין טויה מן העשייה: כי אמריתיה קמיה דשמואל. היה לאחר פטירתו של רב היה אומר שמועות משמו כך אמר לי רב וכשהרצתי^א דברים לפני שמואל נתלק עליו מ"מ תריוהו עשייה לשמה צעו:

אלמא לא גרסינן אלא ה"ג אף מן הסיסין פסו"ה דבעינן טויה פ"שמה דמאן דגרס אלמא משמע דהאי דמומיז קאמר לה ואם כן לא מוטיז אלא מדשמואל ולא מילתא היא דרב נמי עשייה לשמה צעו: פ"שמואל גזו"ה. דבעינן תעשה לך משלך:

ומאירי מדאורייתא אצל היומר מכדי הכשר לא מיתסרי אלא מדרצין והא דפריך נמי וכו'^א מהני ציה תנאה משום דמסתמא כי היכי דלא מהני תנאה צמאי דאסירי מדאורייתא הוא הדין דלא מהני צמאי דאסיר מדרצין ולא מפליג נמי תנא צין נרין לסוכה צין לא נרין וזההיא דצילה קשיא מפרק צמה מדליקין (שם דף כב וסא) דמשמע דנוי סוכה אסורין משום צווי מנאה ולא משום מוקצה וצמקומה פירשטוה: **מה** חגיגה ד"ה אף סוכה ד"ה. קסבר רבי יהודה צן צמירא דאי לאו משום חגיגה מוקמינן לה לסוכה לשם חג: **ההוא מיבעי ליה** צריש לולב הגזול (ד' כט:): וזההיא שמעתא גופא קשיא דקאמר צלמא צי"ט ראשון צעין לכס משלכס אלא צי"ט שני אמאי ומשני משום דהוה ליה מנאה הצאה צעצירה ומיהו התם איכא לשנויי דאינטרין למעוטי' שאול אצל גצי סוכה ליכא לשנויי הכי לרצין דאמרי לקמן פרק הישן (ד' כו:): דאדם יואל ידי חובתו צסוכה של חצירו ונפקא להו מדכמיז כל האורח צשראל יצט צסוכות מלמד שכל ישראל ראוין ליצט צסוכה אחת וי"ל דטעמא דמנאה הצאה צעצירה לאו דאורייתא אלא מדרצין ומיהו קשיא מפרק הנימין (גיטין ד' נה. וסא) גצי חטאת גזולה שלא נודעה לרצים (א) דאמר עולא צגמרא^א צין נודעה צין לא נודעה אינה מכפרת מאי דעולא צגיטין משום מנאה הצאה צעצירה ליה לעולא דיאוש כדי קני גצי עורות של צעל הצית וגנז וגזון (צ"ק ד' קיד). ואומר ר"ת דטעמא ועוד דצפרק מרובה (סא ד' כו:): דריש רצא צהדיא דיאוש לא קני מדכתיב קרצנו ולא הגזול אלא נראה דההוא דהגזול צמרא לא יאוש כדי הוא דאיכא יאוש ושינוי השם כדקאמר התם צמרוצה (סא כו:): דמעיקרא קרי ליה משכא והשתא קרי ליה אצרוא וע"ג. דגצי קרצין נמי איכא שינוי השם כדאמר התם [ק"ד] דמעיקרא חולין והשתא הקדש מכל מקום ממעט מדכמיז קרצנו כיון דקודם הקדש לאו שלו הוא ואף על גז דחל עליו הקדש מחמת שינוי השם דאחי השתא לא חוי להקרצה דבעינן קרצנו צעשה שמקדיש:

סוכה ישנה בית הלל מכשירין. צירושלמי תני נרין לחדש צה דבר חצירא אמרין טפח רבי יוסי אמר כל שהוא ומאן דאמר כל שהוא וצנגד שתא על פני כולה וצמר הכי איתא התם מנא ישנה פלוגתא דצית שמאי וצ"ה א"ר^א דצרי הכל הוא מכיון שלא עשאה לשם פסח דבר צרי הוא שלא דקדק צה: **ואם** עשאה לשם חג וכו'. אפילו לצית הלל נפקא מינה שאין נרין לחדש צה דבר ואפילו לא נפקא מינה אלא לצ"ש יש לו לתנא לפרש צמה נתלקו ולא שיך לנאקשיי טעמא דצ"ש אחא לאשמועינן אלא היכא דפליגי תנאי אליצא דצ"ש ולא נפקא מינה מידי צפלוגתא אליצא דצית הלל כי היה צר צאליעור דמילה (שם דף קה). וצפרק ארצעה אחין (יצמות דף כה. וסא) (ב) קשיא וצפ' קמא דצילה (דף ז:): וכוון פירשנו צמקומס: **מנין** יעצ"י סוכה שאסורים ב' שבעה. משמע דאסירי מדאורייתא ודרשה גמורה היא מדפריך והא קרא^א להכי הוא דאתא ומינה דצפרק כירה (שם דף מה). משמע שהוא מדרצין דמייתי התם ראייה דרבי שמעון אית ליה גצי נר מוחך שהוקצה למנאות הוקצה לאסורו מהא דתניא דאין נוטלין עינים מן הסוכה צי"ט ור' שמעון ממיר ושוין צסוכת החג צמא שהיא אסורה וצפ' המציא כדי יין (צ"ה דף ל: וסא) מייתי דרשה דהכא ואפילו הכי משמע התם צסוף שמעמין ללא אסירא אלא מטעם מוקצה דקאמרין עליו סוכה דחילא קדושה (ג) איתקנא לצעצה וי"ל דהאי דאסור מדאורייתא היינו צעודה קיימת אסור ליעול ממנה עינים אצל משנפלה דצטלה מנאותה לא אסירא אלא מדרצין והא דפריך צצילה (סא) וכו' מהני ציה תנאה היינו משום דכיון דלא מהני ציה תנאי צעודה קיימת כשנפלה נמי לא יועיל דמיגו דאיתקנא צין השמשות איתקנא לצעצה ומשני דסיפא אחאי לסוכה

דעלמא והדר פריך מנויי סוכה דמהני ציה תנאה ומשני צאומר איני צודל מהם כל צין השמשות דלא הוקצו למנאות ולא דמו לעינים שהם עיקר המנאה ועל כרחק צודל מהם ויש צהם סמירת אהל וע"ג דמעיקרא ידע האי טעמא אורחא דהש"ס לפרש דצרי דרך קשיא ותירוח ור"ת מפרש דע"ס של כדי הכשר סוכה חילא קדושה עלייהו וצמירי מדאורייתא אצל היומר מכדי הכשר לא מיתסרי אלא מדרצין והא דפריך נמי וכו'^א מהני ציה תנאה משום דמסתמא כי היכי דלא מהני תנאה צמאי דאסירי מדאורייתא הוא הדין דלא מהני צמאי דאסיר מדרצין ולא מפליג נמי תנא צין נרין לסוכה צין לא נרין וזההיא דצילה קשיא מפרק צמה מדליקין (שם דף כב וסא) דמשמע דנוי סוכה אסורין משום צווי מנאה ולא משום מוקצה וצמקומה פירשטוה: **מה** חגיגה ד"ה אף סוכה ד"ה. קסבר רבי יהודה צן צמירא דאי לאו משום חגיגה מוקמינן לה לסוכה לשם חג: **ההוא מיבעי ליה** צריש לולב הגזול (ד' כט:): וזההיא שמעתא גופא קשיא דקאמר צלמא צי"ט ראשון צעין לכס משלכס אלא צי"ט שני אמאי ומשני משום דהוה ליה מנאה הצאה צעצירה ומיהו התם איכא לשנויי דאינטרין למעוטי' שאול אצל גצי סוכה ליכא לשנויי הכי לרצין דאמרי לקמן פרק הישן (ד' כו:): דאדם יואל ידי חובתו צסוכה של חצירו ונפקא להו מדכמיז כל האורח צשראל יצט צסוכות מלמד שכל ישראל ראוין ליצט צסוכה אחת וי"ל דטעמא דמנאה הצאה צעצירה לאו דאורייתא אלא מדרצין ומיהו קשיא מפרק הנימין (גיטין ד' נה. וסא) גצי חטאת גזולה שלא נודעה לרצים (א) דאמר עולא צגמרא^א צין נודעה צין לא נודעה אינה מכפרת מאי דעולא צגיטין משום מנאה הצאה צעצירה ליה לעולא דיאוש כדי קני גצי עורות של צעל הצית וגנז וגזון (צ"ק ד' קיד). ואומר ר"ת דטעמא ועוד דצפרק מרובה (סא ד' כו:): דריש רצא צהדיא דיאוש לא קני מדכתיב קרצנו ולא הגזול אלא נראה דההוא דהגזול צמרא לא יאוש כדי הוא דאיכא יאוש ושינוי השם כדקאמר התם צמרוצה (סא כו:): דמעיקרא קרי ליה משכא והשתא קרי ליה אצרוא וע"ג. דגצי קרצין נמי איכא שינוי השם כדאמר התם [ק"ד] דמעיקרא חולין והשתא הקדש מכל מקום ממעט מדכמיז קרצנו כיון דקודם הקדש לאו שלו הוא ואף על גז דחל עליו הקדש מחמת שינוי השם דאחי השתא לא חוי להקרצה דבעינן קרצנו צעשה שמקדיש:

הא

שַׁבְּתֹכֶם: פ ששי לג וידבר יהוה אל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: לד דבר אל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג
 הַסַּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה: לה בַּיּוֹם
 הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא
 תַעֲשׂוּ: לו שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַיהוָה
 בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
 וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה עֲצֵרֶת הוּא
 כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: לו אֵלֶּה מוֹעֲדֵי
 יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ
 לְהִקְרִיב אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח
 וְנִסְכִּים דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ: לה מִלֶּבֶד שִׁבְתַּת
 יְהוָה וּמִלֶּבֶד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמִלֶּבֶד כָּל־נְדָרֵיכֶם
 וּמִלֶּבֶד כָּל־נְדָבְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה:
 לו אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי

תְּנוּחֹן גִּיחְכוֹן: לו ומלל יי עם
 מֹשֶׁה לְמִימָר: לה מלל עם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְמִימָר בַּחֲמִשָּׁת עֲשָׂרָה
 יוֹמָא לִירְחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין חֲגָא
 דְמִטְלִיא שְׁבַעָא יוֹמִין קָדָם יי:
 לה בְּיוֹמָא קְדָמָאָה מְעָרַע קְדִישׁ
 כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:
 לו שְׁבַעָא יוֹמִין תִּקְרְבוּן קְרַבְנָא
 קָדָם יי בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה מְעָרַע
 קְדִישׁ יְהִי לְכוּן וְתִקְרְבוּן קְרַבְנָא
 קָדָם יי כְּנִישִׁין תְּהוּן כָּל עֲבִידַת
 פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּן: לו אֵלִין
 מוֹעֲדֵיא דִּי תַעֲרַעוּן יְתְּהוּן
 מְעָרַעֵי קְדִישׁ לְקַרְבָּא קְרַבְנָא
 קָדָם יי עֲלֵתָא וּמִנְחָתָא נְכִסַּת
 קְדִישִׁין וְנִסְכִּין פְּתָגָם יוֹם בְּיוֹמָה:
 לה כִּר מְשַׁבֵּיא דִּי וְכִר
 מִמְתְּנִיכוֹן וְכִר מִכָּל נְדָרִיכוֹן
 וְכִר מִכָּל נְדָבְתִיכוֹן דִּי תִתְּנוּן קָדָם
 יי: לו כָּרָם בַּחֲמִשָּׁת עֲשָׂרָה יוֹמָא
 לִירְחָא שְׁבִיעָאָה בְּמִכְנִשְׁכוֹן יִת
 עֲלֵלְתָא דְאַרְעָא תַּחְגּוּן יִת חֲגָא
 דִּי שְׁבַעָא יוֹמִין בְּיוֹמָא קְדָמָאָה
 גִּיחָא וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה גִּיחָא:
 מ וְתַסְבּוּן לְכוּן בְּיוֹמָא קְדָמָאָה

בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוּאת הָאָרֶץ תַּחְגּוּ אֶת־חַג־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם
 הָרִאשׁוֹן שִׁבְתּוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתּוֹן: מ וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם

רש"י

בְּיוֹמוֹ. חוֹק הַקְּלוֹז בְּחוֹמַשׁ הַפְּקוּדִים ל"ה (במדבר כט יג-למ):
 דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. הֵא אִם עֲבַר יוֹמוֹ בְּטַל קְרַבְנוּ (ממוכה יד.
 מ"ט): (לט) אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עֲשָׂר יוֹם. תַּחְוּגוּ. קְרַבְנָן
 שְׁלָמִים לַחֲגִיגָה. יְכוּל תְּדַחַה אֵת הַשְּׁבַת, תַּלְמוּד לומר אֵךְ
 (מ"ט), הוֹאִיל וַיֵּשׁ לֵה מִשְׁלוֹמִין כָּל שְׁבַע: בְּאַסְפְּכֶם אֶת
 תְּבוּאת הָאָרֶץ. שֵׁיחַ חוֹדֶשׁ שְׁבִיעִי זֶה זֶה בּוֹמֵן אִסִּיפָה.
 מִכָּאן שֶׁנִּשְׁטוּ לַעֲבַר אֵת הַשָּׁנִים, שֵׁיחַ אֵין הַעֲבוּר, פַּעֲמִים
 שְׁהוּא בְּאַמְנַע הַקִּין אִו הַחוּרָף (כ"ה מ"ט): תַּחְוּגוּ. שְׁלָמִי
 חֲגִיגָה: שִׁבְעַת יָמִים. אִם לֹא הִצִּיא זֶה יֵצֵא זֶה. יְכוּל
 יֵהא מְצִיאָן כָּל שְׁבַע, תַּלְמוּד לומר (פסוק מה) וְסָגַתְּ אַחֵר, יוֹם

(לה) מִקְרֵא קוֹדֶשׁ. זִיּוֹם הַכִּיפּוּרִים קִדְשׁוֹ בְּכַסּוֹת נָקִיָּה
 וּבַחֲפִלָּה, וּבְשֶׁאֵר יָמִים טוֹבִים זִמְאָכְל וּבְמִשְׁתַּה וּבְכַסּוֹת נָקִיָּה
 וּבַחֲפִלָּה (כ"ה מ"ט): (לו) עֲצֵרֶת הִיא. עֲזַרְתִּי אִתְּכֶם אֲלֵלִי,
 כְּמִלְךְ שׁוֹמֵן אֵת בְּנִי לְסַעֲוֵדָה לֶכֶךְ וְכֵךְ יָמִים, כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ
 זְמַן לִפְטוּר, אִמֵּר בְּנֵי בְּנִקְשָׁה מִכֶּם עֲכָבוּ עִמִּי עוֹד יוֹם אֶחָד,
 קֶשֶׁה עָלַי פְּרִידַתְכֶם: כִּי מְלֹאכֶת עֲבוּדָה. אִפִּילוּ מִלֹּאכָה
 שֶׁהִיא עֲבוּדָה לָכֶם, שֵׁיחַ לֹא תַעֲשׂוּה יֵשׁ חֲסֵרוֹן כִּיִּם דְּבַר:
 לֹא תַעֲשׂוּ. יְכוּל אֵף חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד יֵהא אִסוּר זִמְאָכְל
 עֲבוּדָה, תַּלְמוּד לומר הִיא (מ"ט): (לז) עוֹלָה וּמִנְחָה. מִנְחַת
 נִסְכִּים הַקְּרִיבָה עִם הָעוֹלָה (כ"ה מנחות מד): דְּבַר יוֹם

שפתי חכמים הקצור

בא ללמד לקדשו בכסות וכו' (קצור ומנחה, וראה רא"ם ור"ד).
 לד. דאי במנחה הבאה בפני עצמה למה הפסיק במנחה בין עולה ובין
 זבח, והוה ליה למיכתב 'עולה וזבח ונסכים ומנחה' (רא"ם). לה. שיש
 יום שיש בו מוספים הרבה, ויש יום שהם מועטים, והם מפורשים

הזהיר (רא"ם). לג. הא דלא פירש רש"י את 'מקרא קודש' לעיל (פסוק
 כז) קדשהו בכסות נקיה וכו', כי שם נוכל לפרש דבא לאסור הלילה
 כיום לענין עשיית מלאכה, אבל כיון דכתב רש"י (פסוק לא) דמלאכת
 לילה ילפינן מדכתיב 'כל מלאכה לא תעשו', על כרחך 'מקרא קודש'

הֲרֵאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הַדֶּרֶךְ כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף
 עֵץ-עֵבֶת וְעֵרְבֵי-נַחַל וְשִׁמְחָתָם לְפָנַי יִהְיֶה
 אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: **מ**א וְחַגַּתְּם אֹתוֹ חֹג
 לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם
 לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחֲגֹגוּ אֹתוֹ:
 מִבַּּסֶּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל-הָאֶזְרָח
 בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֶּכֶת: **מ**ג לְמַעַן יֵדְעוּ
 דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַּסֶּפּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: **מ**ד וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת-מַעְדֵי יְהוָה
 אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **פ** שְׁבִיעִי כֹד א וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: **ב** צֹו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְקַחֻ
 אֲלֵיָם שֶׁמֶן זֵית זָךְ כֶּתִית לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת
 נֵר תָּמִיד: **ג** מִחוּץ לְפָרְכַת הָעֵדוּת בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֹהֶרֶן
 מֵעֶרֶב עַד-בֹּקֶר לְפָנַי יְהוָה תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: **ד** עַל

פִּירֵי אֵילָנָא אֶתְרוּגִין לולבין
 וְהַדְּסִין וְעֵרְבִין דְּנַחַל וְתַחֲדֵינָן קָדָם
 יי אֶלְהֵכּוֹן שְׁבַעַא יוֹמִין:
 מא וְתַחֲגֹגוּן יְתָה חַגַּת קָדָם יי
 שְׁבַעַא יוֹמִין בְּשַׁתָּא קָיָם עֲלָם
 לְדִרְיִכּוֹן בְּיַרְחָא שְׁבִיעֵאָה תַחֲגֹגוּן
 יְתָה: מב בְּמִטְלֵיא תַחֲבוּן שְׁבַעַא
 יוֹמִין כָּל יְצִיבֵיא (נ"א יְצִיבֵיא)
 בְּיִשְׂרָאֵל יַחֲבוּן בְּמִטְלֵיא: מג בְּדִיל
 דִּי־דִעּוֹן דְּרִיכּוֹן אֲרִי בְּמִטְלַת עֲנָנִין
 (נ"א עֲנָנִי) אוֹתְבִית יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּאַפְקוּתֵי יְתָהוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם
 אָנָּא יי אֶלְהֵכּוֹן: מד וּמְלַל מִשָּׁה יְת
 סָדֵר מוֹעֲדֵיא דִּי וְאַלְפִּנּוֹן לְבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל: א וּמְלַל יי עִם מִשָּׁה
 לְמִיָּמֵר: ב פִּקֵּד יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיְסִבּוּן לָךְ מִשַּׁח זֵיתָא דְּכֵיא
 כְּתִישָׂא לְאַנְהָרָא לְאַדְלָקָא
 בּוֹצִינֵיא תְדִירָא: ג מִבְּרָא לְפָרְכַּתָּא
 דְּסִהְדוּתָא בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא יְסָדֵר יְתָה
 אֹהֶרֶן מִרְמָשָׂא עַד צַפְרָא קָדָם יי
 תְדִירָא קָיָם עֲלָם לְדִרְיִכּוֹן: ד עַל

רש"י

ישראל על כך: שמן זית זך. שלשה שמנים יוצאים מן
 הזית, הראשון קרוי זך, והן מפורשין במנחות (פ"ג) ובמסורת
 כהנים: תמיד. מלילה ללילה, כמו עלת פמיד (במדבר כ"ו)
 שאינה אלא מיוס ליוס: (א) לפרוכת העדות. שלפני
 הארון שהוא קרוי עדות. ולדעותינו דרשו על נר מערבי, שהוא
 עדות לכל צאי עולם שהשכינה שורה בישראל, שנותן זה שמן
 כמדת חצרותיה, וממנה היה מתחיל וזה היה מסיים (שם)
 פ"ג מ"ו: יערוך אותו אהרן מערב עד בוקר. יערוך
 אותו עריכה הראויה למדת כל הלילה, ושיערו חכמים חזי
 לוג לכל נר ונר, והן כדאי אף ללילי תקופת טבת, ומדה זו
 הוקבעה להם (מנחות פ"ט):

אחד במשמע ולא יותר. ולמה נאמר שבעה, למשלומין (מגינה
 ט): (מ) פרי עץ הדר. עץ שטעם עליו ופריו שזה (סוכה לה.
 מ"ט): הדר. הדר צאלנו משנה לשנה, וזהו אחרוג (שם):
 כפת תמרים. חסר וי"ו, למד שאינה אלא אחת^ל (שם לב):
 וענף עץ עבות. שענפיו קלועים כעצמות וכחצלים, וזהו
 הדס העשוי כמין קליעה (שם לב): (מג) האזרח. זה אזרח^ל
 (מ"ט): בישראל. לרבות את הגרים^ל (שם): (מג) כי
 בסוכות הושבתני. ענני כבוד^ל (סוכה י"א מ"ט): כד (ג) צו
 את בני ישראל. זו פרשת מלות הנרות, ופרשת וְאִפְסָה
 תִּלְוֶה (שמות כ"ב-כ"ג) לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן
 לפרש לורך המנורה, וכן משמעו, ואתה סופך ללוות את בני

שפתי חכמים הקצר

עמוד הענן ועמוד האש שהיו הולכים לפני המחנה, וגם מה שהיו
 מוקפים ומסובבים מכל צד בעננים (אמ"ש). א. הראשון, כותש הזיתים
 ונותן לתוך הסל והשמן מתמצה מהם ויוצא בלא טחינה וטעינה, וזהו
 השמן למנורה. השני, שטוענן אחר כך בסל והשמן יוצא. והשלישי, אחר
 כך מוציאן מהסל וטוחנן ונותנן שוב לתוך הסל וטוענן, והשמן יוצא
 (רא"ם). ב. כי כשהדליק הנרות בערב הדליק תחילה נר המערבי,
 וכשבא בשחרית להיטיב את הנרות היה מטיב כל הנרות, לכד נר מערבי

בפרשת פינחס (רא"ם). לו. והא דלא כתב 'כף', כדי שלא נטעה לומר
 דהיינו אשכול תמרים התלויים יחד הנקראים 'כף' כדאיתא בסוכה (ל"ב),
 ולכך כתב 'כפת', שהוא לולב שעליו כפותין זה על זה (גו"א).
 לו. כלומר, ישראל, ד'האזרח' בה"א הידיעה משמע המיומן והחשוב
 שבאזרחים דהיינו ישראל (מנח"ם). לה. דמשמע כל שהן בתוך ישראל,
 אפילו גרים ועבדים משוחררים (רא"ם). ד'ישראל' נלמד 'מהאזרח', ואם
 כן 'בישראל' למה לי, אלא לרבות את הגרים בישראל (מנח"ם). לט. הם

חכם אלא חכאם אלמרויה, ולם יפהם אלפריקאן
 אנהא עלי ג'הה' אלנואדר אלשעריה אלתי לא
 ילבס אמרהא עלי ד'י פהם. ושהרת תלך
 אלטריקה פי ד'לך אלזמאן, ואסתעמלהא אלכל
 כמה יסתעמלון אלשערא אלאקאויל אלשעריה,
 קאלוא ז"ל תני בר קפרא ויתד תהיה לך על
 אונך אל תקרא אונך אלא אונך, מלמד שאם
 ישמע אדם דבר מגונה יתן אצבעו בתוך
 אונו. יא לית שערי הל הדיא אלחנא ענד
 האולא אלג'אהלין הכדיא יעתקד פי שרח הדיא
 אלנץ, ואן הדיא⁸ הו גרץ' הדיה אלמצוה, ואן
 אליתד הי אלאצבע, ואונך הי אלאד'נאן, מא
 אט'ן אחדא מן אלסאלמי⁹ אלעקול ירי הדיא,
 בל הדיא נאדר שערי מליח ג'דא חץ' בה עלי
 כ'לק כרים, והו אן כמה יחרם קול אלפואחש
 יחרם¹⁰ סמאעהא, ואסנד ד'לך לנץ עלי ג'הה'
 אלחמת'ילאת אלשעריה. והכדיא כל מא יקאל
 פי אלדרשות אל תקרי כך אלא כך הדיא
 מענאה. וקד כ'רג'ת ען אלגרץ', לכנהא פאידיה
 יחתאג' אליהא כל ד'י עקל מן אלמתשרעין
 ואלרבאנין¹¹. וארג'ע אלי נסק כלאמנא.

ואלדי יכדו לי פי ארבעת מינין שבלולב
 אנה פרח וסרור בכ'רוג'הם מן אלמדבר אלדי
 כאן לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים
 אין לשתות אלי מואצ'ע אלאשג'אר אלמת'מרה
 ואלאנהאר, פאכ'ד' לתד'כאר ד'לך אג'מל
 ת'מרהא ואטיבה ראיחה, ואחסן ורקאה, ואחסן
 עשבהא איצ'א אעני ערבי נחל, והדיה
 אלארבעת מינין הי אלתי ג'מעת ת'לת'ה
 אשיא, אחדהא כת'רה' וג'ודהא פי ארץ ישראל
 פי ד'לך אלוקת פיקדר כל אחד עליהא,
 ואלמעני אלתי'אני אג'מל מנט'רהא ונצ'ארתהא,
 ומנהא טיבה' אלראיחה והי אתרוג והדס, אמא
 לולב וערבה פעאדם אלנתן ואלטיב, ואלמעני
 אלתי'אלתי' דואמהא עלי נצ'ארתהא מדה'
 אצור החכמה

שתי הכתות שהם על דרך המליצות הפיוטיות
 אשר לא יסופק ענינם לבעל תבונה, ונתפרסמה
 דרך זו באותו הזמן ונשתמשו בה הכל, כדרך
 שמשתמשים הפיטנים במאמרים הפיוטיים,
 אמרו ז"ל תני בר קפרא ויתד תהיה לך על
 אונך²⁸, אל תקרא אונך אלא אונך, מלמד
 שאם ישמע אדם דבר מגונה יתן אצבעו בתוך
 אונו²⁹. מי יתן וידעתי האם התנא הזה לדעת
 הסכלים הללו³⁰ כך סבור בפירוש פסוק זה,
 ושזה הוא ענין המצוה הזו, ושהיתד היא
 האצבע ואונך הם שתי האזנים, אינני חושב
 שמי שהוא משלמי הדעת יסבור כן, אלא זו
 מליצה פיוטית גאה מאד, זירו בה על מדה
 נעלה, והוא כשם שאסור לומר דבר מגונה
 כך אסור לשמעו, והסמך את זה לפסוק על
 דרך המשלים הפיוטיים. וכך כל מה שאומרים
 בדרשות אל תקרי כך אלא כך, זהו ענינו.
 וכבר יצאתי מן הענין אלא שהיא תועלת
 שצריך לה כל בעל דעה מן התורתיים
 והרבניים³¹, ואתזור להמשך דברנו.

ואשר נראה לי בארבעת מינין שבלולב,
 שהיא שמחה וששון על יציאתם מן המדבר
 שהיה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין
 לשתות³², אל מקום עצי פרי ונהרות, לפיכך
 נלקח לזכרון לכך הנאה שבפירותיה,
 ובעל הריח הטוב, והעלים הנאים, וגם הנאה
 שבעשבותיה כלומר ערבי נחל, וארבעת
 המינין הללו הם אשר כוללים שלשה דברים,
 האחד רבוי מציאותם בארץ ישראל באותו
 העת³³ ויכול כל אחד להשיגם. והענין השני
 הם היותר נאים במראיהן וחזותן, ומהן בעלי
 ריח טוב והם אתרוג והדס, אבל לולב וערבה
 הרי הם געדרי ריח טוב ורע. והענין השלישי
 שעומדין במראיהן³⁴ כל שבעת הימים, מה

8 ב, הכדיא. 9 ס, סאלמי. 10 ס, בד'לך יחרם. 11 ב, ס, אלרבאניין.

הראשון מאמיני הנמנעות התופשים דברי חז"ל כפשוטם, וכמ"ש רבנו בסנהדרין שם. 28 דברים
 כג יד. 29 כתובות טו א. 30 שתי הכתות גם יחד. 31 מאמיני תורה שבעל פה ומסורת
 חז"ל, להוציא את הקראים שהם הם שתפשו אגדות חז"ל שאינם כפשוטם כדי להונות בהם את
 הרבניים, והם שעשו דברי חז"ל ללעג. ובר"ש "והרבנים" ולא דק. 32 במדבר כ, ה. 33 בתקופת
 האסיף. 34 "נצ'ארתהא" ובר"ש "לחותם ורעננותם" ואם תרגום הוא אינו נכון, ואם פירוש נקבל.

[ת ר כ ה]

ממדי אי"כ לא היו יכולים לגזור אף נפסם דרנמן כמאכל ואיטלונל, עיין מנכרה. ואי"כ הכל הנזיר ללא לידת שבת מ"ס לא עקרו לגמרי המטה דשנתה ימים כי להקדים המנוה דשנתם ימים כגון מל יום אך למאורה קשה מאי מקשה הש"ס עם על הך גזירה דרנה כי הכי ביום ראשון נמי, קשה היכן יכולים לגזור בראשון נמי אי"כ ביום פעם לא יפקים מטה שנתם ימים ממקדש, אי"כ עקרין דין טורה לגמרי זה אי אפשר כמו שכתבנו. ויזכר למר דה בעלמי קושים הש"ס דמשום הך גזירה דשיירי בראשון ג"כ עגור, אף כד שלט לבקור דין טורה לא יוכלו לגזור, ואי"כ ביום דהך גזירה לא יוכלו לגזור ממדי א"כ דשיירי ממדי, והיאך אי"כ גזרו כשאר ימים החג הא כי מילי דרנמן כמכיל ואיטלונל דכלא גזרו וכלא לא גזרו. ומתוך ראשון דלית ליה עיקר מן המורה, אי"כ שפיר שיך טעם דנברי זה מה דלא גזרו בראשון וכשאר ימים שפיר גזרו אי"כ לא היה מילי דרנמן כמכיל ואיטלונל, אבל הא כד תדלי לא קשה ליה דעגור בראשון ג"כ דהא אי אפשר ללא יוכל להקדים מנוה המורה נשום פעם, אלא על כרחק קושים הש"ס כיון דשיירי הך גזירה בראשון ולא יכלו לגזור אי"כ לא יגזרו בשום פעם, ומתוך דיש טילוק. והלאי גזרו כמבנו לפיל (מטה סכ"ג אום ג'), זה פשוט.

הראשם של, אף כמז כיון דגם ראשם הפוס' דחריס כמו שכח אי"כ מלד הפכרה נראה דלא, ע"ש. ונלמם כיון דלחן לנו ראשם להיפך מה כמט להכריע מפנהו ענז דמת הפוס' והרין נפטרם להקל, על כן דין זה ל"ע. וע דלף לדברי הפוס' דוקא אם נטל עני אמרונין או לולבן כשרים לא ילא, אבל אם אחד מהם פסול לא שיך לומר ולא שנים ושלושה, וראיה מניסין פ"ו ע"ג דשנים ששלפו שני ניסין ונפטרם דנותן שניהם לוו וכו', וכן הוא גם בספר טור א"כ.

וה' ומצות לולב איש טהג אלא ביום אחד כמסאך נש"ס מגילה כ' כ"ד, ואם לא נטל ביום ראשון עטלן יחזר בין השמשות יטול מספק כי הוא ספק דאוריפא, ובשאר הימים שהוא רק מדברי ספרים עטלן, בין השמשות היא ספק דרבנן. ונשים ופגרים פטורים דהיי מנוה עשה שהזמן גרמא, וטומטום ואמרונינום חייבים מספק. ולענין מכה סליא כשרים אם על ספק מנכרין ודינים אלו מסאכרם כשרים [שם כ"ג ע"א] וברי"מ פ"י מטובה הי"ג יס"ג ממילה ה"ן. וטלזי ענז וטלזי ק טורח חייבים כמו שזכר וטובה כמסאך ב"מ כחן הי"ט.

[ה] ערך מנוה היה נבית המקדש בשנת ימי המב והיה מנוה ערבה. עיין סוכה מ"ד ע"ג וברי"מ כחן פ"ו אי"כ שהיה הלכה למשה מסיני ויולאים אפילו עלה אחד נבל אחד. מסאך דשיטור אורך כפרנה שגולגל דלא מנינו שהקילו מה, ודעת רש"י אם דיה עלה אחד יכו', דערסה זו ככל דהוא פני, וכן נראה מדברי הר"מ דמקמס ולא פירש. והנה נמשנה גם מ"ה ע"א מסאך דמלקטין מורכבים של ערסה חוקקין נלדי המנוה, וברי"מ א"כ מסאך נהד"א דהיו נטהות אחד עשר אמה, ע"ש. נראה דהא היא רק לכמסילה אבל עיקר מניח א"ן קפידא, ולומר דערסה שהיו חוקקין אלא המנוה נקח שהיו נטהות אחד עשר אמה הלכה למשה מסיני והערבה שהיו טעלים היו יולאים מכל דהוא, זה א"ן סכר, וכפרט דבש"ס אם מ"ד ע"א סתמא לימא דהלכה למשה מסיני היא ערבה, ואי שיעור זה לענז היו נכריים לפרש הטעמים.

והנה מסאך אם מ"ה פ"א דהיו נשים חוקקים אותם על דלדי המנוה ככל יום, ושנת לינו דוסה, רק שדעי שכל בשנת זוקסים אף בשנת, וכל הפס נשים וטעלים כי מסאך בש"ס אם מ"ג ע"ג מד אמר מאן לימא דנעטילה דלמא סקיפה ומסיק הש"ס דהיה נעטילה, ע"ש. ולפי הנראה מדברי הר"מ כחן ה"ב"ז שכחג ונאים הפס ונטעלים, דלף ישראלים היו חייבים נעטילה זו, ומה דאמריקן עם לולב לכל הפס וברכה שלטי בם דין מיימי לה, היט כפירוש הר"ן [כ"א ע"ג מדפי

ומכלל המצוות שציונו להתפיש מחשבתיו בעבודתו בטהרה היא מצות התפלין, להיותן מונחין כנגד איברי האדם הידועים בו למשכן השכל והם הלב והמוח, ומתוך פעולו זה תמיד ייחד כל מחשבותיו לטוב, ויזכור ויזהר תמיד כל היום לכבוך כל מעשיו ביושר ובצדק.

וכמו כן מצות הלולב עם שלשת מיניו מזה השורש היא, לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן בבית, ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה, ומפני כן נקרא חג האסיף, וצוה האל לעמו לעשות לפניו חג באותו העת, לזכותם להיות עיקר השמחה לשמו, ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת אלהים בעת ההיא, ציונו השם לקחת בך ידיו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו, והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח, כמו שהעת עת שמחה, כי צדק כל אמרו פיו, וידוע מצד הטבע כי ארבעה המינין כולם משמחי לב רואיהם.

ועוד יש בארבעה מינין אלו ענין אחר, שהם דומים לאיברים שבאדם היקרים, שהאחרוג דומה ללב שהוא משכן השכל, לרמזו שיעבוד בוראו בשכלו. והלולב דומה לשדרה שהיא העיקר שבאדם, לרמזו שיישיר כל גופו לעבודתו ברוך הוא. וההדס דומה לעינים, לרמזו שלא יתור אחר עיניו ביום שמחת לבו. והערבה דומה לשפתים, שבהן יגמור האדם כל מעשהו בדבור, לרמזו שישים רפן בפיו ויכוון דבריו, וירא מהשם אף בעת השמחה.

וטעם שאינו נדהג במדינה אלא יום אחד, לפי שידוע כי עיקר השמחה ביום ראשון הוא. ואם חשאל, שמיני עצרת שיש בו שמחה גדולה לישראל למה לא היה ניטל בו, התשובה, כי יום שמיני עצרת כולו לשם, וכמו שאמרו זכרונם לברכה, משל למלך שעשה סעודה וכו', כדאיתא במדרש, ולבסוף אמר להם עכבו עמי יום אחד שקשה עלי פרידתכם, ולפיכך נקרא עצרת, ואם כן אין צריך זכרון אחר.

הר"ף כין שיש למת דין עסק מדני לא שיך גזירה דרבה, ע"ש. אבל דעם רש"י אם ד"ה שלוחי בית דין, נראה דהמנוה היה נכהנים, ודעת הר"ן נכס

[ג] והנה מדי מנהו ו אף דלדי להאריך מחיבר זה, כי מסאכרם בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ארוך סוסר מיוחד, אף קמא לעגור מה שאיט מסאך נהד"א, הנה מסאך בש"ס פוכה ל"ד ע"ג דלולב אחד ואחרוג אחד, והנה אם נטל שני לולבין או שני אמרונין אם טובים על כל מוסף, עיין ר"מ פ"א מלולב היא ומגיד משנה ואחרונים, אף ידי המנוה נראה דלא, עיין פנהדרק פ"מ ע"ג נבי וכל המוסף גורע, ואי"ה המנוה על מוסף [מנוה מגיד] יטלר כחוקר, וכל מה מפושם דלא ילא המנוה אם נטל שני לולבין או שני אמרונין, אף הפוס' פטוה י"ם ע"א דר"ז כענה על שני דפין וכו', מסאך דכריהם דלא נטל שני אמרוניס לא ילא, דפרי אחד אמר רחמנא ולא מדי או מלמא סירי, והא כשני ניסין דפסולין וכשני בגילום, ומי"א"ס מפוכה ל"ה ע"א דאמרונין לנקוט מרי וסלם סירי, אחד אמר רספנא וס"י, והא דנשיפר אם קול פנימי שמת ילא ע"ש, והר"ן נר"ה וך ע"ג הדסי הר"ף ד"ה אם קולן נלמם דפטו נבי שופר דהא הטעם דלא קול טילון שמת לא ילא מחמת שני שופרות, ע"ש [וכ"כ הפוס' אם כ"ז ע"כ], ויכלי לא דוקא שני אמרונין הוא הדק שני לולבין, הכלל היכי דנכסו כמורה בלשון יסיד,

שנים פסולים. ועיין בטורי א"ן נר"ה כ"ז ע"ג [ד"ה אם קולן] נבי קול טילון שמת, השיג על דברי הפוס' והר"ן ומכיל ראיות לטעור דכריהם, ולמסקן דהא

ד) ראה גפוח חמרים סוכה ל"א ע"ב ומפשה דוקא האין האול על הרמב"ם שם.
ה) בקרן אורה טענה שם דחה ראיה זו וכתבה דגמ' דאין חיוב לנטיל יחיד פסור אחד, אבל אה"ג ריבול לטול רובה יחיד, ועיין ברחשת ח"א ס"ו י"ג ענף ד'
ו) כשוית הרשב"ם ח"א ס' חקלה' מבאר שדין זה חלר בדין אגד בלולב, דהו לולב צריך אגד לא קיים המנוה, ואי אין צריך אגד אי"כ כל אחד עופר לחוד רצא, ומי"ש רטיל ראיכוה כל הסיף כמסופי על הפנין.
ז) החת"ס סוכה ל"ה ע"ג מסתפק במצות לולב שבמקדש או מכלל היום דומיא דבבבלין, או כבד שפיקתה החמה אפיז רסנינו כוכחים גז' ע"א דרם נפסול בשפיקתה החמה ומאז ררי לילה, ובסו"ט מגילה כ' ע"ב שפיקתה ליה שנים במכרש ונטל הלולב כל היום.
ח) לקמן אחר כי כהני רבתי דין חז"ה וחב"ת, ע"ש.
ט) ראה פס"ב וביני להילן דיה ועיין ח"פ, ועיין ברין שם ד"ה זכמה, דשיחיד ארכה ושיחיד ארך ערכה, שבולוב, וכ"ה בשו"ע ס' חרסיר ס"ד.

קשה וע"ז כתבו דלוי הוה מיירי הסס שאוחז בדופני הכלי דהיינו שהלובב הוא בחוק הלל הכלי והוא אוחז בדופני הכלי מלמעלה דשם יפה לו להחזיק הוה כמו אוחז בלובב כיון שיש לו תועלת מזה הוה בית יד וזוה ודלוי הוה מותר בעין הכא בכבוד אלא דשם מיירי שמינה ידו תחת שוליו וזוה אין לו תועלת מן הכלי וכן אם אוחז בית יד של הכלי אז אם תאמר שהכלי הוא בית יד ה"ל אוחז בית יד לבית יד וזה לא נראה כלבת בזה ודלוי לא הוה לקיחה וזוה מיירי הסס אבל אי הוה אוחז בדופני הכלי עלמו למעלה הוה כלבת נמאל שאין חילוק בין סודר לכלי דבכ"מ שהוא כמין בית יד שרי אפ"ל בכלי ובמקום שאין כמין בית יד אסור אפ"ל בכבוד וע"כ הביא הטור וזוה החילוק שבגמ' והעתיקו הטור ולקחה ע"י דבר

יון להסיר (טו) התפילין (מהרי"ל) ועכבות מידם אבל מדינה אין לתוש האיל י"ח (ז) ואין כל הוה מוסס בן (אגודה פ' מקום שנהגו) :

ח (ז) יענעו ימ בשעה (י) ששברך (ק) וכן יענעו בהרדו לה' פעם אחת (ח) (ומענטשם בכל הוה שאלמו) (עור והל"ט) ובהרדו לה' ששברך שבפוליס אותו שליח ציבור והציבור מנענעין שני פעמים וכן (ר) באנדה' הושיעה נא מנענע שני פעמים לפי שבפוליס אוחז : סג"ס וי"א (ט) ספס"פ מענטש ג"כ כשיאמר יאמר נא יבראל בו' אל לא יאמר וכן נהגו (הנסות שאש"י פ' לולב הנעל ומתכ"ל ומתכנס) :
י (י) ה' הנענעו הוא שמולין ידו מכנגדו והלאה ויענעו שם

לא משום חליצה : יז להסיר התפילין . משם מהר"ן לחלוץ תפילין קודם נעילת לולב . יברך תחלה בסוכה על הלולב ואח"כ יעשה שאר הנענושים בבכ"כ (ש"ל"ה בשם האר"י) : יח ואין כל הוה בו' . הקשה שב"ח דהא בגמ' בעי למימר לאגד הלולב הוה חליצה אף ע"פ שאין כל הוה מטובה ולי"נ דס"ל להאגודה דכל שאין כל הוה מטובה בטל לגבי הוה כמש"ל מה שאין כן בלאגד של לולב : יט בשעת שמברך . אפ"ו נועל שלא בשעת הלל מנענע לכל הרוחות ואף ע"פ שיחזור ויעטלו בשעת הלל (ר"ל חביב כו' פ') וכן משמע בתוספות ורש"י ור"מ ממ"ט סימן תרכ"ז : יחלק הנענושים בכבוד לה' כי טוב וקאת בכל"ה וכן באלה (מ"ז) ולא יענעו בשעת שאומר

יד אפריסתקלד
ששנויים בסשנה כל אלו כו' ספס"פ דקאי נפי אבגור קפנים כו' כצ"ל ואפשר שתיב' הוא היה ציון בפ"ע על מ"ש רמ"א הוא דמותר כו' בשעת דקאי נפי אבגור קפנים כו' כצ"ל וזה מבורר במ"ש שיש כאן עוד פעם שמתלכלך כל שעת כו' : (ספ"ז) פאני הפורחותהו"מ"י פירש רמב"ם כו' כצ"ל :

תקדו
א"ל אפי' אם תחת אין משיבין כו' וז' ואצ"ל וז' דאפ"ל ברחת מותר אפ"ל לומר אם פתה דהושבין אחרת אפ"ל כו' כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

תקדו
במ"א כצ"ל :

שם

אחר שמה לקיחה הלכך אפילו עשה בית יד ונתן בו הלובב וטעל ש"ד אפ"י כל הלובב יואל מחתתו ובלבד שיהא דרך כבוד אבל אם אינו דרך כבוד כגון שנתנו בכלי ומוטלו לא יאל עכ"ל פי' דבריו כיון דקיימא לן בעלמא דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה הלכך אם נעטלו על ידי ד"א בדרך שהוא בית יד ש"ד אף על פי שכל הלובב חוץ לידו ור"ל דאין כאן לקיחה אפ"י הכי מותר והיינו דוקא דרך כבוד דהיינו שהוא תועלת להחזיק וה"ל בית יד אבל אם אינו בית יד אלא ויתנו בכלי בעלמא ולא לתועלת חזקה הלובב אין זה כבוד ואסור ועל כן לא חילק הטור בכלי ענין שכבר כתב דוקא דרך בית יד ולפ"ו אין היתר בעולם אלא אם נעשה כעין אכל אם כרך ידו בכסודר ומוטל הלובב ודאי אסור משום חליצה ובשביל זה נעשה יששכר איש כפר בירקאי לא כמו שהיו החוס' לריכס לדחוק עלמם לפי הראשון וכ"כ בהדיא בפ' הוילוצו לו ובפ' מקום שנהגו ומחלקים שם בין אוחז בשפת הכלי לאוחז בשוליו וכונת דברייהם גס כאן כן כ"ל וז"ל ברור בס"ד אלא שהב"י מפרש דברי הסוס' בדרך אחר וז"ל לא באוחז בדופני הכלי מיירי דא"כ הוה ממעט ליה בגמ' משום חליצה אלא בגמתי ידו תחת שוליו או אוחז בבית יד של כלי מיירי ליתכא חליצה אלא משום דלא הוה לקיחה תמה אפ"י לרבא משום דדרך בזיון הוה והלכך כל בכלי בין שאוחז בדופני הכלי בין מניה ידו תחת שוליו לא יאל אוחז בדופני הכלי אף מנענע חליצה ומניתי ידו תחת שוליו משום לקיחה תמה משה"ל לא הביא רבינו חילוק בין אוחז בדופני הכלי למניתי ידו תחת שוליו ע"כ במחיל' מכוודו של רבינו ז"ל לא ירד לאחיתקן של דברי הסוס' בזה דלפי' למה כתבו החוס' דגם לא מילתא דרבא דמוק' לה כשהוליצו בכליו דלא בלא אסור לקיחה תמה אלא משום חליצה דא"כ יהיה קשה על ההלמוד מו הכיבוס לדבר לא לזקוקנה מילתא דרבא דמוק' לה כשהוליצו בכליו דלא לא יאל וע"ז שריך שם דהא יאל משום דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה וע"ז ה"ל לתרך דמיירי רבא בכל גווני כשהוליצו בכליו דלא יאל הוה חליצה הן מטעם דלא הוה לקיחה תמה והא רבא לא זכר לא טעם חליצה ולא טעם לקיחה שאינה תמה ומאי דוחקיה דתלמודא לאוקמייה דטעם דרבא משום לקיחה שאינה תמה דוקא וא"כ מיירי דוקא בלא אוחז בדופני כלי אומאי לא נימא דרבא מיירי באמת בכל גווני ובכל ענין בכלי לא יאל וכו' אין מקום לפירושו דלמה יהיה חליצה עפי באוחז בדופני כלי מאוחז ביד הכלי או בשוליו אין זה אלא חיימה ולפי מ"ש הכל ניחא ומ"ש כאן ואם כרך עליו סודר ומוטלו היינו שלא בדרך בית יד וע"ז דעת החוס' ועור דלא יאל והא דנקט הטור אפ"י כל הלובב חוץ ליד היינו לרבותא דלקיחה דהוה לקיחה אפ"י בזה אבל לענין חליצה יש עפי מעלה אם הוא חוץ לידו מאחז הוא קאת בידו וע"כ כתבו חוס' שאין כאן חליצה שכל הלובב אינו בידו ומתמה זה אינו נראה אלא שיש חשש מחמת לקיחה בזה סיימו דאפ"ה מותר מטעם דהוה כמין בית יד : (ז) ואין כל הוה מטובה . כ"כ ב"י בשם אגודה פ' מ"ט ואינו יודע מקור לזה דחליצה בלובב דוקא בכל הוה מדברי הר"ן שהביא ב"י משמע דהוה כשבילה והפילין וכו' דהא כתבו החוס' בפרק לולב דף ל"ו וז"ל ואע"ג דה"כ הוה חוץ' לאגד ומקצתה בלא חליצה וקא קפיד רבא עכ"ל ואף לרבא החולק על רבא היינו משום דכל לנאוחה לא הוה חליצה משמע דכל שאינה לנאוחה הוה חליצה כמו לרבה וז"ל מדחקן רמ"א חוגדיו את הלובב בחוה או במשיכה דהסס הוא לנאוחה וכמ"ס הטור דאין לזה משום חליצה וז"ל לרבה הוה חליצה י"ל לרבה הוה האגודה חוץ ממקום שאוחז בלובב כדאמר רבא להב"ו מהגדלי הוה עשה שיעור בית יד כו' : (ח) ומענטשם בכל הוה . דכתיב אז ויטעו ע"ה היער וכתיב חוה הארץ האדו לה וכו' וכתיב בתריה ואחרו והשיעו ע"כ מענטשם באלה הושיעה נא : (ט) שבעתה צבור מנענע ביאתר נא כו' . אף על צב דהוה אינו חוה האדו בלאו פשם מנענע פשם אצב הציבור והחילוק בין יאמר נא ליאתרו נא ל"ל דשיאתר יאמר נא ישראל הוא כמו הארכה לכבוד שיאתרו האדו ע"כ מנענע עמהם משה"כ ביאתרו נא שאין מדבר על הכלל ישראל : (י) הנענעו הוא כו' . בירושלמי אמרינן תנא לריך לנענע ג' פעמים לכל דבר בזה יש דיעות מ"ס הר"ן הר"י גאות סבירא ליה דא"ל לכסכס העלין כלל רק מולין ומביא מעלה ומוריד בזה הוה ג' פעמים דמעלה ומוריד חד דלוי אפשר להעלות בלי הורדה ומולין ומביא חשבין לתרי והר"ף והרמב"ם סבירא להו דלריך לכסכס העלין חוץ ממולין ומביא ועל כסכס העלין קאמר שיהיה ג' פעמים ובכל זר הולכה פ"ח והובאה פעם אח' בלי כסכס עלין ובאוחה הולכה ששועה יעשה ג' תנועות קטנות בכסכס קטנות שזכרנו יהיה בזה הולכה והובאה דהיינו שבאד אח' יעשה הולכה והובאה גדולה פעם אחת ומעלה ומוריד פ"ח בלי כסכס עלין ואח"כ יעשה שם ג' תנועות קטנות בכסכס עלין כל תנועה הולכה והובאה קטנה וכן לכל זר וכן מעלה ומוריד זה חורף דברי הר"ן אע"פ שאין זה לשון והר"ף כ' נענוע זה חוץ ממולין ומביא והר"ש כתב וז"ל לכל דבר פי' לכל רוח שמולין הלובב לריך לנענע ג' פעמים דמעלה ומוריד לה הולכה והובאה עד שינענע ג' פעם בכל הולכה והובאה והיה ראו' לפרש שיחפשו ידו במקום אחד וינענע ינענוע כל דהו ג' פעמים לוי' בעי' דרבי יוצא כו' משמע דלכל זר לריך לאלוין ולהביא ג' פעמים לוי' כו' נמאל שרריך ג' הולכות וג' הובאות לכל זר וזר שיהו ל"ו בין הכל עכ"ל ודבריו מחוברים פי' במשמעותן דתחלה אמר שהיה נראה שיחפשו במקום אח' ויעשה ינענוע קטן ג' פעמים שאח"כ סובר שלא די בחפיסה במקום

שערי תשובה

ואל דלא נעמך סודר כו' ומכ"ס דהעוק נגוף האתחור הוא כו' אלא לנתתה אין לנשות כן שאל יתכן טעוק קודם טיאל בו גס אלא לנשות הנענושים כדון ע"ש : (י) שמברך . עכ"פ ומכ"ס שבו"א ח"א סי' ל"ד בני שבעת הלל הכוול לו אחרונ כבר עש"י סדין לנחל בו והוא זרם לתתקן שם או שמים שיצולו לו אחרונ מהודר וזמר נאה ולוארם היה נראה דחיוני מקויומן כו' וז"ל ממנ"ל סימן ל"ב מייבום דף ל"ט שהיו מזה לא משהיין וכן הוא נילקוט וע' בהס"ד סי' ל"ט ולעיל סימן קצ"ו לענין קידוש

באר היטב

(טו) התפילין . משם מהר"ן לחלוץ תפילין קודם נעילת לולב מ"א : (יז) שמברך אפ"י נועל שלא בשעת הלל מנענע לכל הרוחות ואע"פ שיחזור ויעטלו בשעת הלל ר"ל כן חביב מ"א . יחלק הנענושים בהרדו לה' כי טוב קאת . וקאת ככי לעולם חסדו וכן באלה מ"ז . ולא יענעו בשעה שאומר הסס כל בו הג"מ ד"מ . ואל' בהרדו יעשה בכל תיבה

מחצית

סי' יז [הסוה כו' קודם נעילת סו'] ע"י לעיל סי' כ"ה בע"א ס"ק ל' ופ"ק ל"א : ס"ק יח [ואין כל כו' . דהא בגמרא בעי למימר כו'] הובא לעיל בס"ק ג' ורבה אמר לאנשים שאוגדים הלובב שיטונו בית יד שנו ויהיה האגד נענעם מחפשים יד המוטל את הלובב כ"ה דלא יהיו חליצה . נרכא מועל כיון דהוה לנאוחה לא הוה חליצה וק"ל כרבא . מיהו אי לא הוה לנאוחה מודה רבא דהוה חליצה . אע"ג דהאגד אינו מוסס כל הוה : [ז"ל דס"ל להאגודה כו'] ר"ל כסכס הר"ן : שהביא מ"א בס"ק ע"א אף במקומו ס"ל אפ"ן דהיבא דמקל הוה מטובה ואוחז מקל שהוא על גב ד לולב נעל ליה יד ויכנס' 106

לי הכי, אלא אנשי ירושלים היו מחכזדים בו כל היום משום חבוב מלצה, ואם כן י"ל אשה נהי דמזכרת על מלות עשה שהזמן גרמא, מכל מקום הוה סלקא דעתך דאמינא דאחר שכבר נעלה ללצה בו שזו הוה מוקארה שארית היום, קמ"ל מקבלת אשה וכו', משום שלבעלה אינו מוקארה לא הוה מוקארה גם לדידה, ומושז דברי ר"ח.

רעין תוס' ע"ז ג"ט ע"א [ד"ה צר] דהוי רגילים לזקף מים על האחרון שלא יכמוש ע"ש. וזריך לומר דלא הוה מלי לאוקמי מחני מקבלת אשה וכו', באחרון דאינו מוקארה כיון דמותר להריח בו, י"ל דאין מחזיר אחרון לתוך המים אלא מחלפין עליו מים, אבל לא כובשים אותו במים, וע"כ משנתנו בלונב מיירי, וראיית תוס' החס אינו משמעתי, דשמעתין בלונב איירי, אלא מלעיל ל"ה ע"כ מפני שמכשירו ודלא כפירש"י שם [ד"ה שמכשירי], וכן כתב בכפות תמרים כאן — ולפי"ן אין הכרח מש"ס שאריכים לחבר האחרון אל הלולב [ע"י סימן תרנ"א סעי' י"א].

קטן היודע לנטע. זריך עיון אי מן התורה מדאגביה נפיק ציה בלי שום נענוע, למה לא יתקן הקטן היודע ליקח לולב בידו אפילו בלי נענוע, ומשמע בודאי מדישעורא דלולב שילא מהאגד כדי לנטע בו ואי לאו הכי לא ילא ידי חובתו, אי"כ שמע מינה הלכה למשה היא שזריך לנטע על כל פנים נענוע כל שהוא דהרי שיעורים הלכה למשה מסונו [לעיל ה' ע"ב], ואם כן מה היכ לריך לשנויי לעיל בשהפכו או שהוניאו בכלי, תיפוק ליה אע"ג דאגביה עדיין לא נענוע בו, וכעת ל"ע — ועיין מ"ש תוס' לעיל ל"ז ע"כ סוף ד"ה בהודו להי כי עוב. ויש לומר ראוי לצילה בעינין שיכ"ה האדם ראוי לנטע והלולב ראוי לנטעו ואז ילא ידי חובתו בהגבהה בלי נענוע ע"כ.

היודע לפרוס כפיו חולקין לו תרומה צבית הגרנות]. ואפילו נימא אין קנין לקטן מן התורה, מכל מקום במחנות כהונה לא כתיב ונתן בידו שזריך יד לקנות, אלא נתינה כתיבה ציה, וכיון שנתנו הצעלים לכהן יקנה או לא יקנה כיון שנתנו לו יולאים ידי נתינה. ובפ"ק דצבא מליעא [י"א ע"ב] גבי

מקבלת אשה מיד צנה וכו'. נקיט אשה לאשמועינן התירה ואיסורא, התירה כדאמרין דאף על גב דלא מיחייבה, מכל מקום מותרת לנטע, דאע"ג דאמרין במסכת שבת ס"ב ע"ה דנשים טס צפני עממן הן, ע"ש גם לענין חפילין צמנות עשה שהזמן גרמא — זריך לומר היינו לענין חכשיע ומשוי דמאי דהוה חכשיע לזה הוה משוי לזה דנשים עם צפני עממן הן, אבל לענין עלטול מוקארה הכל הלוי דעתה הצעלים אם הם מקלים דעתם מהחפץ הרי הוה מוקארה לכל אדם, והכא שהבעל והבן שהם צעלים של הלולב אינם מקלים דעתם מהלולב, אינו מוקארה גם להאשה — עיין סדרא זו [ש]כתב הר"ן פרק כירה [שבת מ"ז ע"א] גבי צגדי עשירים לעשירים יקרעין כי רבי לא חשיבי, דהכל הלוי דעתה בעל החפץ ע"ש, וזהו כח דהיתירה דקמ"ל מחני היתר עלטול לולב להאשה.

ותו אשמועינן איסורא אפילו אשה לא תוסוף מים בשבת, משום תיקון מנא, אף על גב דלדידה לא הוה תיקון ולא איכפת לה וכוה סד"ה דהוה כמאן דעביד בארעיה דחבריה במ"י שבת ק"ג ע"א, קמ"ל. ודא, הכא עושה היא על דעת בעלה — ועוד החס לרי שמעון, והכא משנתנו ר' יהודה היא דמפרש לחנה קמא, ורי יהודה סבירא לי, מלאכה שאינה לריכה לגופה חייב עליה ואפילו בארעיה דחבריה אסור.

מהו דתימא הואיל ואשה לאו צת חיובא וכו'. דברי הגהות אש"י בכלן מאוד תמוהים ש"י, דלכאורה הא עד כאן לא אמר ר"ת [ע"י תוס' עירובין ל"ז ע"א ד"ה דילמא] אלא למאי דקיי"ל כ"י יוסי [שם] נשים סומכות רשות, אבל משנתנו ר' יהודה היא דס"ל אסורות לסמוך, לא אמר ר"ת שכתבך על מלות עשה שהזמן גרמא. ויש ליישב דברי הגהות אש"י על פי שיטת תוס' עירובין ל"ז ע"א ד"ה מיכל וכו', ונראה לפרש וכו' ע"ש היטב ש"י, אס"ל לולב דליכא אלא עלטול בעלמא מודה ר' יהודה דרשות גבי נשים, ולר"ת מזכרת עליהן, ושפיר הקשה אר"ת ש"י.

ובירושלמי [צפרקין ה"א] אמתינתא דלעיל [מ"א ע"ב] הניחו ללולב לארץ אסור לנטעלו, זאת אומרת שהוא אסור בהניה ע"ש. ואמנם ש"ס דילן [שם] לא סבירא

ראיית פנים בעורה שלא לצורך, ותקיעת שופר וסמיכה נמי דמעבין למאן דלית ליה רשות לאו משום דמיחוי מוסיף אלא משום דתקיעה מלאכה דרבנן היא כדאמר בפרק כיסוי הדם דאין וודאה דוחה שבת, וסמיכה אפילו בהקפת יד מיחוי כעבודה בקדשים".

שנט) ובהגהות א"ח סימן ש"ח במג"א סקע"ט כתב מרן ז"ל, וז"ל: „עין פירש"י סוכה דף מ"ב ע"א והגהת אשר"י שם, נראה דסבירא לי דלמאן דאמר נשים אין סומכות רשות הו"ל לולב לגבי נשים דבר שמלאכתו לאיסור ולא הוי שרי לנשים אע"ג דחוי לאנשים, וא"כ מחני" על כרחך כמ"ד נשים סומכות רשות דמשום הכי שרי להם לטלטל משום דחויא לאנשים, ועיין שער המלך פ"ז מהלכות לולב בסופו, והשתא אי ס"ד דמברכין וצונו על מצות עשה שהזמן גרמא אם כן מה חידושו שמחזרת במים, עיין וק"ל. זה ג"ל כוננת הג"ה [אשר"י] שם".

שם) עד כאן מחידושי פרק לולב הגזול שבסוף ספר תשו' חת"ס חלק ו'.

וקצת משמע שזאת הגירסא עיקר דלפמ"ש רמב"ם כל העובר עבירה ובכלל עשייתו געשית מצוה, משמע שהמצוה געשית בעידנא דעבר עבירה, משא"כ בלולב שעבירת ההוצאה הוא קודם המצוה והוה ליה כלא עשה מצוה, על כן הגירסא הנכונה מהו דתימא התם רמיא עליו הכא [לא] רמיא עליו".

שנו) ז"ל: „ובגמרא פריך פשיטא, מהו דתימא הואיל ואשה לאו בת חיובא היא אימא לא, פירש"י לגבה איכא איסור טלטול, קמ"ל כיון דראוי לאיש תורת כלי עליו ומותר בטלטול לכל. מכאן יש ללמוד דאסור לנשים לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא, דאי יכולין לברך מאי איריא דראוי לאנשים תיפוק ליה דראוי לה לעצמה לטול ולברך, אבל ר"ת מתיר להו לברך ומפרש כאן בענין אחר, ונראין דברי רש"י".

שנת) ז"ל תוס' עירובין הנ"ל: „ונראה לפרש דטעמא למ"ד דליח ליה רשות משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אין זריזות ליהוה, ועלייה לרגל משום דמיחוי כמביאה חולין לעזרה, או משום

לו כשיגדל. אבל לזית אפילו קטן רשאי להטיל. והתוס' שהקשו, משום דס"ל כר"ת ז"ל שפוסל אשה שחטלה לזית, וה"ה קטן, כמוש"ב המג"א סי' י"ד ס"ק ג'. אבל מכאן תהיה ראייה דקטן כשר להטיל לזית :

דף מ"ג ב'. כיון דקא מפקת לה מראשון אוקמה אשביעי. ופי' רש"י יום מסוים או ראשון או אחרון. ובסדרא בעלמא הוא. והא דמקשה אי הכי האידינא נמי, ע"כ לוכא גזרה דרבה. דאי איכא לא קשיא מידי, שהרי רק בלולב דאיחא מה"ת בגבולין לא גזרו. אלא פשוט דכאן לוכא גזרה דרבה, אי כפירש"י משום דשלוחי צ"ד מייחתי, או כפי' הריעב"א עיי"ש. ומשני חנן לא ידעינן בקיבועא דירחא. ולכאורה קשה מאי איכפת לן דלא בקיאי בקיבועא דירחא, אחרי דליכא גזירה דרבה. וז"ל משום מוקאב דעלעול. וכ"ז דוחק, שהרי לא פ"י בגמ' דשלוחי צ"ד מייחתי במדינה, וגם איסור מוקאב לא נזכר. איצטרא כ"ז הוא למאי דפשיטא דהא דלא גזרו אלא משום דלא בקיאי בקיבועא דירחא, היינו במלוא דאורייתא כמו לולב, אבל במגילה דדברי קבלה, אפילו בקיאי בקיבועא דירחא גזרינן. ומשוי"ה הקשו בעב"מ והרמב"ן על הרי"ף ריש מס' מגילה, שכחצ במגילה ג"כ טעם הגזירה משום דלא בקיאי בקיבועא דירחא. אבל כבר ביארנו בחי' למס' מגילה ובע"ש סי' ס"ז בהוספות [בהולאה שני נכנסו ההוספות בפנים במקומן], דמוכרח מהא דאמר ר"י, דמשנה ראשונה דמגילה מיירי צו"כ, וגם ממחלוקת רבה ורז יוסף בטעמא דמגילה דלא דחי שבת, אלא משום דתליא בסוגיין אי כהס"ד דערבה לא איקלע. אבל לולב באמת אשי"ג דאנן לא דחינן שבת משום דלא בקיאי בקיבועא דירחא, מכ"מ אינהו בארן ישראל דבקיאי בקיבועא דירחא דחו שבת. וא"כ מגילה דתנן דלא דחי שבת, ופשיטא דמיירי באר"י דבקיאי בקיבועא דירחא, משוי"ה פ"י רז יוסף הטעם משום עיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה. אבל למסקנא דינן דכיון דאינהו לא דחי אנן נמי לא דחינן, וא"כ מתפרש טעמא דמגילה ג"כ משום גזרה דרבה, וצו"כ דאנן לא דחי, והיינו דר' יוחנן :

ואחר שכן מתפרש סוגיא דינן בפשיעות, דפי' אוקמה אשביעי, משום דשביעי היה מנהג או יסוד נביאים אפי' במדינה, משוי"ה קצטו שיבא בשביעי דוחה שבת. ופריך אי הכי האידינא נמי, פ"י דס"ד מנהג נביאים או יסוד נביאים היה במקדש בכל שבעה, ובמדינה אינו אלא זכר למקדש, משום דשביעי חמור במקדש שדוחה שבת, וא"כ ניחא הא דגזרו משום דרבה אשי"ג דבקיאי בקיבועא דירחא. אבל השתא דקאמר דאוקמה אשביעי, וע"כ משום דבמדינה הוי ג"כ מנהג נביאים או יסוד נביאים, וא"כ אשי"ג דהוי דרבנן מכ"מ לא הוי לן למדחי משום גזירה דרבה : ואל' תחמה מש"כ דס"ד דמנהג או יסוד נביאים היינו צביהמ"ק, דכן הוא ודאי לפי התוס' דלהלן דף מ"ד אי ד"ה והא. וכ"ה צפי' המשניות להרמב"ם שכתב זו הערבה הללמ"ם כו' והוא מנהג נביאים שהיו נוטלין אותה בלי צרכה. ומבואר דאפילו צביהמ"ק היו נוטלין בלא צרכה כמנהג בעלמא. ומעשה שפיר י"ל דס"ד דרק במקדש היה מנהג או יסוד נביאים. ומסיק דה"ה במדינה בשביעי ג"כ היה מנהג או יסוד נביאים. ובאמת מוכח להלן דף מ"ז אי דר' לוי אמר דשמיני חלוק בג' דברים, ולא השיב ארבעה דהיינו ערבה, משמע דלא סבירה ליה שהוא הללמ"ם צביהמ"ק, אלא מנהג או יסוד נביאים. ורש"י אזיל לטעמיה להלן, דלפירושו לא שייך מחלוקת מנהג או יסוד נביאים אלא במדינה בשביעי, ולא במקדש כל שבעה דהוי הללמ"ם, משוי"ה לא מצי לפרש בהאי אי הכי כמוש"ב, משוי"ה מפרש

האי

[במהדורא בתרא כחוב צו"כ]. ממשנה זו דמקבלת אשה כו', נראה לזכור מזה דין נחון למוהל צו"כ, שידוע מחלוקת הפוסקים אם מותר להמוהל אחרי המילה להניט הסכין. והגר"א ז"ל צו"כ סי' רס"ו, וכן האבן העזר צו"ה סי' רס"ו אסרו מטעם אחד, שאם החירו בכלי שמלאכתו לאיסור לטלטלו לדרך גופו ולדרך מקומו, אבל לא מצינו שהחירו במוקאב גמור. והביאו ראייה מהא דשופר בערב שבת. ואני אומר עפר אני תחת רגלי הגר"א ז"ל. וכאן הדיון הוא ממשנה זו דמקבלת אשה כו', דכל זמן שהוא ביד האיש, אשי"ג שהניח כבר האחרוג מידו או שהיפך הלולב שלא כדרך גידולו, וא"כ כבר ציטל המלואה, ומכ"מ לא מייצעי שהוא בעלמא שרי להניחו במים, אלא אפילו שהאשה מקבלת מידו. ורק שדוקא מידו, משא"כ אם כבר הניח מידו שוב אסור. ודלא כמוש"ב הרמ"א ז"ל צו"כ שם, דאפילו אם כבר הניח הסכין אינו מוקאב משום דאין מוקאב לחי' שבת, וע"ז ודאי יפה הקשו. אבל כל זמן שהסכין בידו שרי גם המוהל גם אחר לוקח מידו כדי להניטו. הן אמת דתלוי במחלוקת התנאים שהביא הגר"א ז"ל, לענין לולב צו"כ הראשון שחל בשבת, דר' יוסי אמר דכיון שכבר יאל ידי חובתו אסור לטלטלו, אבל חנן קו"ל דדוקא הניחו בארץ אסור לטלטלו, אבל כל זמן שהוא בידו שרי. והא דהקשו מדין דשופר בערב שבת, לק"מ דהתם הלא התחיל בהיתר מערב שבת, וזה לא מיקרי התחיל בהיתר אפילו בכלי שמלאכתו לאיסור, כמוש"ב להוכיח ממשנה דשבת לא יאל החייט במהטו סמוך לחשיכה דף י"א ב', ע"י מש"כ בהרחצ דבר סי' ויקרא כ"ג פסוק ג' עיי"ש, משא"כ בהתחיל בהיתר בשבת קדש, וזה ברור :

שם במשנה. ומחזירתו למים בשבת כו'. ודוקא בשבת. משא"כ צו"כ דמלוא לולב צו"כ של סכות לא שייך עליו מוקאב וכו'. דף מ"א ביקורי ירושלים דגם לאחר שהניח ע"ג קרקע נעלו טוד. משא"כ בשבת אי' בירושלמי פ"ג דמשהניחו בארץ אסור לטלטלו משום דבאמת מוקאב הוא. וכבר כתבתי צוה בע"ש סי' נ"ג אות ד'. ודלא כמו שראיתי מקשה צוה בשו"ת דברי מרדכי שלא חילקו בין שבת ליו"ט :

שם במשנה. קטן היודע לנענע חייב בלולב. מוכח דאם אינו יודע לנענע פטור, דאשי"ג דעפ"י דין תורה אין הנענעים מעבדין, ובהגדה בעלמא יאל ידו חובת המלואה, מכ"מ אין מלוא להנכו אלא באופן שיביה עושה כשיגדל, שהרי עיקר החינוך הוא משום שיביה יודע לעשות

אחר כך :

ומקור הדבר לולב מלוא לנענע בו, וזהו שיעורו כמוש"כ במשנה וכדי לנענע בו, נראה שהוא משום דכתיב צמחאל צ' ו' ובמנענעים, ופי' צמד"ר פי' נשא בלולבין : שם בגמ'. לשמור תפלין אצוי לוקח לו תפלין. פירש"י ז"ל צדי"ה לשמור תפלין שלא יכנוס בהם לביה"כ. ולכאורה תמוה אמאי לא פי' שלא יישן בהם ולא יפוח, כלשון השו"ע בסי' ל"ז, אולם לעיל דף כ"ז צ' הוכחנו דעת רש"י לפסוק שרשון לישן שינת עראי לגמרי, ולא חיישינן שמא יפוח אשי"ג דודאי אסור, משוי"ה פי' לפי ההלכה. והשו"ע פוסק דאסור לישן שינת עראי רק כדי שיניח ראשו בין צרכיו :

והנה התוס' בערכין דף צ' הקשו, אמאי צליית חני חייב צליית וגבי תפלין חניא אצוי לוקח לו תפלין. ונראה פשוט, דקמ"ל דאסור להקטן שיכתוב בעלמא אח פרשות התפלין אפילו בשביל עלמו, משום דאוחן תפלין יהיו פסולין

הנענועים וההקפות

סימן יז

הנענועים הם גמר מצות הנטילה, או רק מכשירי מצוה בעלמא

שאלה זו תלויה במחלוקת הראשונים בנוטל את הלולב כדרכו אם זה נקרא עובר לעשייתו משום הנענועים.

הבעל-המאור בפסחים (דף ז ע"ב) כתב וז"ל: ובלולב לא מברכין לעולם אלא על נטילת לולב, דמדאגביה נפק ביה. ואע"פ שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתו, כיון דאית ליה לקרות את ההלל ולנענע' שהוא שיירי מצוה, כעובר לעשייתו דמי, ולעולם נוטלו כדרכו ומברך. אולם בתוס' סוכה (דף לט ע"א ד"ה עובר) הביאו שיטה זו והקשו ע"ז. וז"ל התוס' שם: — דלכּן נקראת ברכת-הלולב עובר לעשייתו אף שמברך אחר שלטחם בידו — משום דלא גמרה מצותו עד אחר גיענוע, דמהאי טעמא נמי מברכין אנטילת ידים אחר נטילה, דלא גמר מצותו עד אחר גיגוב, ומיהו לא דמי כולי האי, דגיענוע אינו אלא מכשירי מצוה בעלמא ולא מעכב כדאמרינן בסוף פירקין מדאגביה נפק ביה.

אם נענועים מעכבים

הנה שיטת התוס' מפורשת שנענועים אינם מעכבים, והוכחתם היא מסוגית הגמרא מדאגביה נפיק ביה. אולם במאירי בפסקיו לסוכה (דף לו ע"ב) הביא שיש מקשים מהא דתנו (ריש פרק לולב הגזול): לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו כשר. ואם כזו על-כרחי דנענועים מעיקר המצוה הם ומעכבים. וכעין זה יש להקשות גם מהא דתנו (סוכה דף מב ע"א): קטן היודע לנענע חייב בלולב. והטעם כדי לחנכו במצוות, ואם נאמר שהנענועים אינם מעכבים האיר תלו את זמן החנוך בדבר שאינו מעכב, הרי גדר הגיע לחנוך שיודע לעשות את המצוה כהלכתה. וכיון שמן-התורה אין צריך נענועים למה לא חייבו אותו בחנוך אפילו כשיודע ליטול את הלולב בלא גיענוע ויודע כבר לקיים מצות נטילת לולב, באופן שיוצאים בזה מן-התורה. ובאמת הערה זו כבר העיר ה. חתם-סופר" בחידושינו לסוכה!

הררי קודש

אח-על-פי שאין הניענוע מעכב

מ"מ צריך שיהא ראוי לנענע ומטעם כל הראוי לביולה

(1) כבר העיר החת"ס בחי' לסוכה. עיין "חתם-סופר" שם (ד"ה קטן היודע לנענע). והמעיון בדבריו (בד"ה קטן היודע) יראה שהעיר שני הדברים ביחד. הערת המאירי מה

פירוש

מעיקרא דדינא החיוב והקיום דלולב כיו"ט ראשון בגבולין מהתורת חיוב וקיום דכל שבעה במקדש, והוא דלולב בגבולין יסוד חיובו וקיומו הוא בהעצם נטילה דהלולב גופה אבל שבעת ימים במקדש דחיובו נלמד מושמחתם לפני ה' אלקיכם יסוד חיובו לא הוה החפצא דנטילת לולב אלא חיוב שמחה לפני ה', ובנטילת לולב מתקיים החיוב שמחה, וכנראה מדברי הר"מ בשהמ"צ (מ"ע קסט) "היא שצונו ליטול לולב ולשמח בו לפני ה' שבעת ימים, דיסוד חיובו הוא שמחה לפני ה', וכזה נראה דכיון דיסוד מצותו לא הוה החפצא דהנטילה אלא דבנטילתו מקיים החיוב שמחה שלו לא אמרינן בהו מהב"ע בקיום מצותו, דקיום מצותו לא הוה בגופה של העבירה, וא"כ כל מה דשייך מהב"ע הוא בהפסול ועל הדין פסול חולק ריב"נ וכמש"ל.

והנראה לומר באופן אחר בשיטת הרמב"ם דהנה עיין בהחוט המשולש סימן א' [מר' אליעזר יצחק נכד הגר"ח מוואלאזין] שכתב לחדש דכל הדין דהמב"ע נאמרה רק באיסור גזילה ולא בעבירה אחרת. דהני תרי מימרא דרשב"י גזול דומיא דפסח — ושונא גזל בעולה, לא אתמרו רק לענין גזילה ולא לענין עבירה אחרת, וכן מהא דכפול הפסוק רק גזל אני ד' שונא גזל וכו' ומסיק ממני ילמדו בני וכו' מן הגזל ואולי לזאת נשנה עוד הפעם בפסוק שלא נימא שכמו כן בשאר איסורים. ומשו"ה איתא בהגמרא פסחים דף ל"ה ע"ב דמצה של טבל לא יצא משום דכל שאיסורו משום בל תאכל חמץ יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טבל ולא קאמר הטעם דמהב"ע דרק בעבירת גזל נאמרה מהב"ע יעו"ש.

ונראה עוד בזה דהנה עיין בפירוש הר"ח בסוגין דכתב ובשאר הימים נמי לפני יאוש

ונראה בשיטת הר"מ בביאור סוגית הגמרא באם גזול פסול בשאר הימים דר' יוחנן סובר דיש הלכה דמהב"ע וריב"נ חולק דליכא דינא דמהב"ע, ונראה כפמש"ל דכל הסוגיא קאי בהתורת פסול דמהב"ע וזהו מה דהביא ר' יוחנן מרשב"י דנלמד מקרבן דכמו דבקרבת גזול הוה פסול נלמד מיני דיש פסול דמהב"ע, ובפרט זה חולק ריב"נ וסובר דליכא הפסול דלא ילפינן מקרבן לכל המצות אבל בדין מהב"ע הנאמרה בקיום מצוה דהגברא לזה מודה ריב"נ דקאי אכל מצות שבתורה ורק דבלולב גופא סובר דכשר דמתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול.

וביאור הדבר דבאמת צ"ע אם ריב"נ חולק אמהב"ע מהו דקאמר מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול דאיך מבואר מזה דליכא חסרון דמהב"ע.

ונראה לפרש דכוונת הגמרא הוא דכיון דיוצא בשאול ואין הגזילה מוסיף בקיום המצוה אין בהו ההלכה דמהב"ע הנאמרה בקיום מצותו, דלא נעשית המצוה בהעבירה ועיין מזה בהפ"י והחת"ס.

ובזה מבואר היטיב שיטת הר"מ דבודאי יש הלכה דמהב"ע בכהת"כ אבל כל זה הוא בההלכה דמהב"ע הנאמרה בקיום המצוה ומש"ה בשופר לולי טעמא דאין המצוה בקול לא הי' מקיים מצותו משא"כ בלולב אין שייך הדין מהב"ע בקיום המצוה וכמש"ל וכל דינא דמהב"ע הוא בהפסול וכזה פסק כריב"נ דליכא פסול במצות רק בקרבן.

[ומש"ה הביא הר"מ רק הטעם דאין בקול דין גזל ולא הטעם דלכם דלהר"מ דפסק כריב"נ ליכא פסול דמהב"ע בכהת"כ].

ויש לפרש עוד במה דבלולב כל שבעה אף דהוא מן התורה ליכא בהו ההלכה דמהב"ע בקיום המצוה, דנראה דחלוק

06/09/2018 08:11

דביום הראשון לכו"ע (גם להרמב"ן) אי אפשר לברך עליהן וצ"ע.

(חידושי הגר"ח על הש"ס סוכה דף ט ע"א והררי קדם סוכות סי' קכג)

דף ל ע"א

בדין שיעור אתרוג

בשו"ע או"ח סי' תרנ"ג, שיעור הדם וערכה וכו' ד' בעינים.

וצ"ע אמאי לא הזכיר בסימן זה גם שיעורו של אתרוג, ודין שיעורו של אתרוג הובא לעיל בסימן תרמ"ח יחד עם שאר דיני אתרוג, ומוכח דס"ל להשו"ע דחלוק דין שיעורו של ג' המינים מדין שיעורו של אתרוג ביסוד דיומם, דשיעורם של הג' מינים הוא מהלכות שיעורים של כה"ת כולה, אמנם באתרוג אי"ו משום לתא דהלכות שיעור, אלא דבעינן באתרוג גמר פירא או משום דבעינן הדר ולכן שיעורו כביצה וכדאיתא בסוכה לא ע"ב ע"י"ש. אמנם הרמב"ם פ"ז מהל' לולב ה"ח הביא בהלכה זו שיעורן של כל הדי' מינים, ולא כתב שיעורו של אתרוג בפנ"ע. ומוכח דס"ל דאף שיעורו של אתרוג הוא מדיני שיעורין של כה"ת כולה. וכן איתא להדיא בקריית ספר שם דכל שיעורין אלו הלכה למשה מסיני. ולכאורה דעת הרמב"ם צ"ע, דהרי מנמ' הנ"ל מוכח דשיעורו של אתרוג הוא או משום גמר פירא או משום הדר, וצ"ע.

אמנם נראה לבאר דברי השו"ע, דהנה בתוס' סוכה ל ע"א ד"ה משום כתבו ז"ל, ומיהו יש ספרים דגרסוין לקמן אמתני' דאתרוג של אשירה, מ"ט משום דהו"ל מצוה הבאה בעבירה, וגירסא משוכשת היא, אלא

אלא יום ראשון, וגם במקדש בכל שבעה אדם יוצא בלולבו של חבירו, דלכס אינו נוהג אלא על יום ראשון לבד, אבל כל פסולי הדר נוהגים גם במקדש כל שבעה, ורק מדרבנן הקילו הגבולין בשאר הימים בפסולי הדר ג"כ.

ביאר מרן הגר"ח זצ"ל שיטת הרמב"ן
דבמקדש נופא חלוק בין לכס לשאר
פסולים, דבאמת המצוה דולקחתם לכס
המצוה דושמחתם שתי מצות הן ואין למדין
זה מזה, אלא דגם במקדש בעינן דוקא הנך ד'
מינים, והיינו דושמחתם קאי על הנך ד' מינים
הכתובים קודם בולקחתם, וכשם שבמצות
ושמחתם צריך ד' מינים, מאותו טעם גם צריך
שהיו הדי' מינים כשרים לגמרי, אלא שעיקוב
זה אינו אלא בפסולים שבחפצא של האתרוג
והדי' מינים, דבזה כשם שדי' מינים בעינן ה"ה
כשרותם מעכבת, משא"כ בגזול ושאלו ראין
זה דין הפוסל בחפצא של הדי' מינים אלא הו
דק דין על הגבירא בקיום המצוה של ולקחתם
לכס, דבגזול ושאלו לא יצא ידי חובתו, ודין
זה נאמר רק למצות הלקחה, וא"כ כיון
דהמצוה דושמחתם הו מצוה בפנ"ע, ע"כ אין
ללמד אותה ממצוה דולקחתם, ומשו"ה יוצא
במקדש גם בגזול ושאלו, אבל פסולי הדר
שבחפצא אינם קשורים למצות ולקחתם, ויסוד
דינם הוא בגוף הדי' מינים, ע"כ בכל מקום
שקיום המצוה תלוי בדי' מינים פסולי הדר
מעכבים מדאורייתא.

אמנם בנו הגר"מ זצ"ל העיר ע"ד הגר"ח, דאם שתי מצות חלוקות הם, א"כ למה אתרוג שאול פסול במקדש ביום הראשון ולא יקחנו משום מצות ושמחתם דהו מצוה בפנ"ע, דלכאורה לא גרע יום ראשון משאר ימים, ועי' ברין (דף יד. מדפי הרי"ף) גבי הא דהיו מורישין לולביהן לבניהן דמוכח בהדיא

עבודה. הלכות בית הבחירה פ"ו

אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה איתמר רב הונא אמר בכל אלו חתן רב נחמן אמר באתחיל מכל אלו חתן רב הונא אמר בכל אלו חתן קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעבר וקדושה לעמוד לבא ועורא וכך בעלמא הוא דעבד ראשונה קדשה לשעבר ולא קדשה לעמוד

יא אין מוסיפין על העיר או על העורות וכו'. נפרק שני דשנעונו מן שאין מוסיפין על העיר ועל העורות אלא בזמן קדושה ונביא ונאורים ותומים ונסבחדרין של ע"א ובשתי מודות אחרים וכו' וכל שלא נעשה בכל אלו הנכנס לשם אין חייב עליה. ובגמרא מנה ה"מ אמר רב שמי צד חייב דאמר קרא ככל אשר אני

שירצו: יא אין מוסיפין על העיר או על העורות אלא על פי המלך וע"פ נביא ובאורים ותומים ועל פי סנהדרין של שבעים ואחד זקנים שנאמר ככל אשר אני מראה אורך וכן תעשו לדורות. ומשה רבינו מלך היה: יב וכיצד מוסיפין על העיר עושין בית דין שתי תורות ולוקחין לחם חמין שבתם והולכים בית דין אחר שתי התורות ושתי התורות זו אחר זו ועומדין בכנורות ובנבלים ובצלצל על כל פנה ופנה ועל כל אבן * (ראב"ן) שברושלים ואומר ארוממך י"י כי דלתני וגו'. עד שמועין לסוף המקום שמקדשין אותו ועומדין שם. ואוכלים שם לחם תורה אחת משתי התורות והשנייה נשרפת וע"פ הנביא שורפין את זו ואוכלין את זו: יג וכן אם הוסיפו על העזרה מקדשין אותה בשיירי המנחה מה ירושלים התורה שנאכלת בה מקדשתה אף העזרה שיירי המנחות שאין נאכלין אלא בה הן שמקדשין אותה בהן ואוכלין אותן בסוף המקום שקדשו: יד כל מקום שלא נעשה בכל אלו וכסדר הזה אין קדוש גמור וזה שעשה עזרא שתי תורות * וכרון הוא שעשה לא במעשיו נתקדש המקום שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים.

מראה אורך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן מעשו לדורות ויפיר"י מנה ה"מ דבעין כל כל המוספספס וכל מהלכין ושתי מודות אחרים וכו' ונביא למדש לדורות וכימי משה דהוא מלך ונביא ואחיו כ"ג ואורים ותומים וע' וקנים. שתי מודות מנחמיה בן חלליה גמרינן ובגמ' חיי שמי מודות שאמרו בלחמן ולא צנשן ויליף לה מה מקרא דמאי ניסוהו חמין. ואמרין חו בגמרא וצ"ד מהלכין ושתי מודות אחרים למימא דצ"ד קמי מודה אזלי והכמיז וילך אחרים הושעיה וחלי שרי יהודה ה"מ ק"ד מהלכין וכו' ושתי מודות ארוממך וצ"ד אחרים ואמרין חו בגמרא כ"ד מהלכות רבי חייא ור' שמעון ברבי חד אמר זו כנגד זו וחד אמר זו אחר זו מ"ד זו כנגד זו והפנימית הן הקרבה הניח את אחר זו והפנימית הן דמקרבא לצ"ד. ואיני יודע מניין לו לרבינו לפסוק כמ"ד זו אחר זו ואפשר דמשום דפשטא דמילתא משמע טפי מהלכות זו אחר זו מש"ה נקט כ"כ:

השנת הראב"ר
 *בקרובה ראשונה שקדשה שלמה. א"ל סדרת עזמנו היא זו ולא ידעתי מאין לו ובמה מקומות נבשנה אם אין מקדש ירקב ובגמ' אמרו דנפול מחלות אלמא למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעמוד לבא לא חלק בין מקדש לירושלים לשאר א"י ולא עוד אלא שאני אומר שאפילו לבי יוסי דאמר קדושה שניה קדשה לעמוד לבא לא אמר אלא לשאר א"י אלא לירושלים ולמקדש לא אמר לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש יירקב עמידים אשמתה ולהקדש קדושה אחר עולמי כנגדו י"י לעולם כך נגלה לו מסדה כי ירדאיו לסיפק הנכנס עמה שם אין זו כרת:

יב ומ"ש ועומדים בכנורות ובנבלים וכו'.
 שם אהא דתני וישרי חנו רבנן שיר של מודה בכנורות ובנבלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן מהלכין וכו' ונביא למדש לדורות וכימי משה דהוא מלך ונביא ואחיו כ"ג ואורים ותומים וע' וקנים. שתי מודות ארוממך וצ"ד אחרים ואמרין חו בגמרא כ"ד מהלכות רבי חייא ור' שמעון ברבי חד אמר זו כנגד זו וחד אמר זו אחר זו מ"ד זו כנגד זו והפנימית הן הקרבה הניח את אחר זו והפנימית הן דמקרבא לצ"ד. ואיני יודע מניין לו לרבינו לפסוק כמ"ד זו אחר זו ואפשר דמשום דפשטא דמילתא משמע טפי מהלכות זו אחר זו מש"ה נקט כ"כ:

יג וכן אם הוסיפו על העזרה וכו'.
 אמר רב חמא אין העזרה מתקדשת אלא בשיירי המנחה מ"ע וכו' כירושלים מה ירושלים דבר הנאכל בה ויולא ממנה נפסל אף עזרה דבר הנאכל בה ויולא ממנה נפסל:

יד ה"ה שלא נעשה וכו'.
 שם (דף ט"ו.) אהא דתני כל שלא נעשה בכל

*נ"ל שזריך לומר גדולה וכן הוא גמ' : [א"כ א"כ ובה והסמ"ג כחב זכר וכן הוא בגמ']:

*[טורחא דלשון הפנימית משמע טפי שחאה זו מהלכות אחר זו]:

משנה למך
 לא כחב ממזר זה ונראה דרבינו מפרש לה הכי שיר של מודה בלומר שיר של מודה וכו' והיה אומר ארוממך ה' וכו' :
 יד ובמה נתקדשה בקרובה ראשונה ב'ו. כחב מן אהן הן מקומות דקמי אס אין מקדש ירקב קשו וכו' ועיין בגמ' רבינו לעיל ר"ב מהלכות מעשה שני שבת דמעשר שני אינו נאכל הייס בירושלים משום דבעינן שיהיה הניח בניו דומיא דבכור וכו' כ"כ סמ"ד ה' ש"ז"א דהיה רחוי לאוכלו בירושלים אע"פ שאין מומה דקדושה העיר והניח לא נעלו אלא שאי אפשר לאוכלו כיון שאין מומה דאחשק לבכור וא"כ לא קשיא כלל לרבינו ממה ששנינו בגמ' אין מקדש ירקבו והיה דפרק הוה דנפול מחלות המעין

יב ועומדין בכנורות וכו'.
 כחב מן דיושב בבתר עליון משמע לעולם אמרין ליה ומדברי רש"י משמע לעולם אמרין ליה שמתן טעם ליה המומזר לסי שאמרו משה בהקמת המשכן אף המוספספס שם כחב עדי כי אהא ה' מחסי דכתיב לעיל מנייה ושלומה דשעמי מראה דמשמע באידיס שהיו מיריין להם בשעת הנינו אכל משה ויליף לא משמע בזה. הרי דס"ל דמזמור זה לא נאמר אלא בלחמן וכן ויהי דיקא שמעמחא דקאמר עדי כי אהא מחסי. ולדברי רש"י זריך טעם למה לא סייעו המומזר ולא ידעמי למה לא הניח מן דברי הסוס' הללו. ועד בגמרא אמרין מ"ד שיר של מודה בכנורות כי ויפיר"י שיר של מודה היה אורים שם בכנורות ומה שיר של מודה מומזר למודה. ורבינו

